

87624

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**YETİŞTİRME YURDU İLE AİLESİ YANINDA KALAN
ÖĞRENCİLERİN KİŞİSEL VE SOSYAL UYUM
DÜZEYLERİNİN OKUL BAŞARILARINA ETKİSİ**

87624

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Tekin BALCI

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Yaşar BARUT

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

SAMSUN - 1999

Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma, Jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim
Dalı'nda YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan.. Prof. Dr. Kurtman ERŞANLI.....
Üye ... Yrd. Doç. Dr. Yazar. BAKUR.....
Üye ... Yrd. Doç. Dr. Ali Osman COŞKUN.....

[Handwritten signatures]

Onay

Yukarıda imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu
onaylarım.

28/05/2023
Prof. Dr. Mustafa ÖZBACI
Enstitü Müdürü
[Handwritten signature]

TC. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ÖNSÖZ

Toplumdaki gelişme ve değişimler, içerisinde yaşanan yakın ve uzak çevrenin karmaşıklığı ve bunlara uyum sorunu insanların içinde bulunduğu durumu olumsuz yönde değiştirir. İnsan yaşamında bazı değişiklikler yapması zorunlu hale gelir. İçerisinde bulunulan aile veya bir başka ortam sorunun ortaya çıkmasında veya çözülmesinde etkili olabilmektedir.

Bu araştırma 1998-1999 yılları arasında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programında Bitirme Tezi olarak hazırlanmıştır.

Araştırmada, yetiştirme yurdu öğrencileriyle ailesi yanında kalan öğrencilerin Sosyal ve Kişisel Uyum düzeylerinin okul başarılarına etkisi incelenmiştir.

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde her aşamada yardım ve desteğini esirgemeyen, verdiği katkıları, yapıcı eleştirileri ile bana yol gösteren danışmanım, sevgili hocam Yrd. Doç. Dr. Yaşar BARUT'a, araştırmanın çeşitli aşamalarında bilgi ve yardımlarını esirgemeyerek rehberlik eden, destek olan değerli hocalarım Prof. Dr. Kurtman ERSANLI, Yrd. Doç. Dr. Çağatay GÜVEN, Yrd. Doç. Dr. Seher BALCI olmak üzere tüm hocalarıma,

Çalışma esnasında özellikle istatistiksel çözümlemelerde bana yardımcı olan sevgili arkadaşım Hacettepe Üniversitesi Sağlık İdaresi Yüksek Okulu Öğretim Üyesi Dr. Yusuf ÇELİK'e,

Teşekkür ederim.

Tekin BALCI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER.....	II
TABLOLAR LİSTESİ	IV

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
Uyum.....	2
Kişilik Gelişimi ve Aile	5
Okulda Kişilik Gelişimi, Uyum ve Başarı	7
Aile Yoksunluğu ve Korunmaya Muhtaçlık Olgusu.....	9
Kurum Bakımı ve Yetiştirme Yurtları	10
PROBLEM	12
Alt Problemler	13
Denenceler.....	14
Araştırmanın Amacı	18
Araştırmanın Önemi.....	19
Sayıtlar	20
Sınırlılıklar	20
Tanımlar	20

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR	22
Konu ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	22
Konu ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	31

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	36
Araştırmanın Modeli	36
Evren ve Örneklem.....	36

Veri Toplama Araçları.....	38
Kişisel Bilgi Formu	38
Hacettepe Kişilik Envanteri.....	38
HKE'nin Takım ve Alt Ölçeklerinin Açıklamaları	38
HKE'nin Uygulanması	42
HKE'nin Genel Uygulama Koşulları	44
HKE'nin Uygulama Süresi	44
HKE'nin Puanlanması.....	45
HKE'nin Güvenirlilik ve Geçerliği	46
HKE Puanlarının Normları.....	47
Cevap Kağıtlarının Geçerliği	49
Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	50
 BÖLÜM IV	
BULGULAR.....	51
 BÖLÜM V	
TARTIŞMA VE YORUM	65
 BÖLÜM VI	
SONUÇ VE ÖNERİLER	72
 BÖLÜM VII	
ÖZET	76
KAYNAKÇA	78
EKLER	
Ek-1: Kişisel Bilgi Formu	85
Ek-2: Hacettepe Kişilik Envanteri.....	86
Ek-3: Hacettepe Kişilik Envanteri Cevap Kağıdı	97

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1	: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kaldıkları Ortama Göre Dağılımları	37
Tablo 2	: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları...	37
Tablo 3	: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okul Başarı Düzeyleri ve Dağılımları	37
Tablo 4	: Hacettepe Kişilik Envanteri Puanlarının Yüzdelik Normları	48
Tablo 5	: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Okul Başarı Düzeylerinin Karşılaştırılması	51
Tablo 6	: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Kendini Gerçekleştirme Düzeylerinin Karşılaştırılması	51
Tablo 7	: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Duygusal Kararlılık Düzeylerinin Karşılaştırılması	52
Tablo 8	: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Nevrotik Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	52
Tablo 9	: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Psikotik Belirti Düzeylerinin Karşılaştırılması	52
Tablo 10	: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	53
Tablo 11	: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Aile İlişkileri Düzeylerinin Karşılaştırılması	53
Tablo 12	: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Sosyal İlişki Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	53
Tablo 13	: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Standart Normlara Uyuma Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	54
Tablo 14	: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Antisosyal Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	54
Tablo 15	: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	54

Tablo 16 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Genel Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	55
Tablo 17 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Okul Başarı Düzeylerinin Karşılaştırılması	55
Tablo 18 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Kendini Gerçekleştirme Düzeylerinin Karşılaştırılması	55
Tablo 19 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Duygusal Kararlılık Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	56
Tablo 20 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Nevrotik Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	56
Tablo 21 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Psikotik Belirti Düzeylerinin Karşılaştırılması	56
Tablo 22 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	57
Tablo 23 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Aile İlişkileri Düzeylerinin Karşılaştırılması	57
Tablo 24 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Sosyal İlişki Düzeylerinin Karşılaştırılması	57
Tablo 25 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Standart Normlara Uyuma Düzeylerinin Karşılaştırılması	58
Tablo 26 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Antisosyal Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	58
Tablo 27 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	58
Tablo 28 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Genel Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	59
Tablo 29 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Kız Öğrencilerin Okul Başarı Düzeylerinin Karşılaştırılması	59
Tablo 30 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Kız Öğrencilerin Kendini Gerçekleştirme Düzeylerinin Karşılaştırılması	59

Tablo 31 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Kız Öğrencilerin Duygusal Kararlılık Düzeylerinin Karşılaştırılması	60
Tablo 32 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Kız Öğrencilerin Nevrotik Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	60
Tablo 33 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Kız Öğrencilerin Psikotik Belirti Düzeylerinin Karşılaştırılması	60
Tablo 34 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Kız Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	61
Tablo 35 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Kız Öğrencilerin Aile İlişkileri Düzeylerinin Karşılaştırılması	61
Tablo 36 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Kız Öğrencilerin Sosyal İlişki Düzeylerinin Karşılaştırılması	61
Tablo 37 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Kız Öğrencilerin Standart Normlara Uyuma Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	62
Tablo 38 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Kız Öğrencilerin Antisosyal Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	62
Tablo 39 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Kız Öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	62
Tablo 40 : Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Kız Öğrencilerin Genel Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	63
Tablo 41 : Aynı Okul Başarı Düzeylerine Sahip Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	63
Tablo 42 : Aynı Okul Başarı Düzeylerine Sahip Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması	64

BÖLÜM I

GİRİŞ

Geleneksel toplum yapısından çağdaş bir topluma dönüşme zorunluluğu bireyler üzerinde çeşitli uyum sorunlarına yol açarken bu süreçte insanlar yakın ve uzak çevreleriyle ilişkiler kurup geliştirme ve bu ilişkilerde başarılı olma gayreti göstermektedirler. Diğer taraftan bulundukları sosyo-ekonomik ve psikolojik etmenler başarı ve başarısızlıkta belirleyici olabilmektedir.

Çocuğun gelişmesi ve kişilik kazanması için en uygun çevre, birçok sorunun çözülüp engellerin aşılmasıyla olumlu etkisini sürdürür. Olumlu çevreyi yaratmak, güven veren anlayışlı, sevgi dolu yaklaşımlara bağlıdır. Bu çevreyi bulamayan çocuk güvensiz olur. Karmaşık duygu, düşünce ve çelişkiler içinde bunalır. Kimsenin kendisini sevmediği, istemediği kuşkusuna kapılarak çevresindekilere inanmaz ve güvenmez. Büyüklerin ilgisini çekmek için gereksiz davranışlar yapar. Bunlar bir sınırdan sonra çocuğun çevreye uyumunu bozar.¹

Yetiştirme yurtları korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak, bir iş veya meslek sahibi edilmelerini, topluma yararlı kişiler olarak yetiştirmelerini sağlamakla görevli kuruluşlardır. Korunmaya muhtaçlık olgusu çocukları sosyal-ekonomik ve psikolojik yönlerden etkilemekte ve yaşantılarına yön vermektedir. Çocuğun gelişiminde çok önemli bir yer tutan ailenin yoksunluğu ihtiyaçların karşılanmasında, toplumlaşma aşamasında, başarı ve başarısızlıkta önemli uyum güçlüklerine neden olabilmektedir.

Aile toplumun en küçük birimi olarak önemli işlevlere sahiptir. Çocuğun yetiştirilmesi ve geleceğe hazırlanması, dış çevreyle ilişkilerinin düzenlenmesi, korunup gözetilmesi sağlanırken, çocuğun ileriki yaşamında iyi bir mevki sahibi olması için eğitime de büyük önem verilir.

¹ H.Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*. (7. Basım, Remzi Kitabevi; İstanbul: 1992), s. 241

Ev ve toplum yaşamını düzenleyen bir kısım kuralların olması doğaldır. Bunu değer sistemi ortaya koyar. Bunlar açık bir şekilde çocuklara öğretilmelidir ki çocuk toplumla çatışmadan uyum sağlayabilsin. Bu kuşkusuz çocuğun yetişkin yaşama hazırlanması, kültürlenmesi, sosyalleşmesi işidir. Eğer çocuk bu kuralların bir kısmına ters düşen davranışlara girerse bunun sonucuna katlanmak zorunda kalır. Ancak bu durum çocuğun sevgiden, şefkatten yoksun bırakılmasına neden olmamalı ana babalar bundan kaçınmalıdır.²

Bu araştırmada yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin okul başarılarına etkisi ele alınmaktadır. Konu ele alınırken önce uyum konusuna, uyumun aile ve okulda başarıya etkisine yer verilecek, yetiştirme yurtları ve korunmaya muhtaç çocuklar konusu işlenmiştir.

UYUM

İnsan, yaşamında sorunlu ve mutsuz anları olmayan bunlardan arınmış bir canlı olarak düşünülemez. İçinde yaşanan koşullar ve insanların bu koşulları kendi kişiliği içerisinde bağdaştırma şekli uyumunu etkiler. Bu yönüyle uyum kavramı kişiden kişiye değişebilmektedir.

Sowa ve May, uyum mekanizmasını insanların çevreden gelen talepleri karşılanmada kullandıkları süreç olarak tanımlanmaktadır. Başarılı uyum mekanizmaları insanların çevreden gelen tüm talepleri karşılamalarına, kendi ihtiyaç ve isteklerini gerçekleştirmede çevreyi değiştirmelerine, istenen sonuçları elde etmede davranışları düzenlemeye, istenen sonuçlara ulaşmada kabiliyetlerine inanmaya, karşılaştıkları problemleri çözmede geçmiş deneyimlerini yorumlamaya çevrelerini değiştirmede başarılı olan diğer insanları taklit etme imkanları sağlar.³

² M. Bilen, *Sağlıklı İnsan İlişkileri* (Teknik Basım Sanayi; Ankara: 1983), s. 203

³ C. J. Sowa ve K. M. Moy. "Expanding Lazarus and Folkman's Paradigm to the Social and Emotional Adjustment of Gifted Children and Adolescents." *Gifted Child Quarterly* (v. 41, n.2, 1997), ss. 36-43

Rank, uyumu ortaya çıkan yeni durumlara göre sürekli olarak hareket eden dinamik bir denge olarak tanımlar. Dolayısıyla sağlıklı bir gelişim yerleşmiş alışkanlıklar ve davranış örüntüleriyle gerçekleştirilemez. Önemli olan insanın karşısına çıkan her yeni duruma çözüm bulabilecek esnekliği göstermesidir.⁴

Uyum kavramı çeşitli yaklaşım ve disiplinlere göre biraz farklı şekillerde anlaşılmakla birlikte, genelde bireyin hem kendisi ve hemde çevresi ile iyi ilişkiler kurabilmesi ve bu ilişkileri sürdürebilme derecesi şeklinde tarif edilebilir. Uyum göreceli bir kavramdır.⁵

Uyum, bireyin sahip olduğu özelliklerinin kendi benliği ile içinde bulunduğu çevre arasında dengeli bir ilişki kurabilmesi ve bu ilişkiyi sürdürebilmesi şeklinde tanımlanabilir.⁶

Bireyin kendini bedensel, zihinsel duygusal ve sosyal yönleriyle bir realite olarak tanıyıp kabullenmesi ve içinde yaşadığı çevreyi bir biçimde algılayıp kabul etmesi yanında bireyin kendi yeteneklerini bu gerçekler doğrultusunda en iyi biçimde kullanabilmesini uyum şeklinde tarif edebiliriz.⁷

Derlage ve Jonda uyumlu bireyin genel özelliklerini, gerçeğinin farkında olma: geçmişi ve geleceği bütünleştirebilme, dünyada bir amacı, işi olma: derin, kişilerarası ilişkiler kurabilme: duygularının farkında olma ve ifade edebilme: kendini sevme, olumlu bulma ve kabul etme şeklinde sıralamaktadırlar.⁸

⁴ E. Geçtan, **Psikanaliz ve Sonrası**, (Altıncı Basım, Remzi Kitapevi; İstanbul:1993). S. 218

⁵ İ. E. Özgüven, **Hacettepe Kişilik Envanteri El Kitabı**. (ikinci Revizyon, Odak Ofset Matbaacılık; Ankara: 1992), s. 8.

⁶ H. Yazuzer, **Çocuk ve Suç**. (Remzi Kitabevi: İstanbul: 1996), s. 183

⁷ Y. Kılıççı, **Okulda Ruh sağlığı**. (Şafak Ofset Tipo Matbaacılık; Ankara: 1989). S. 121

⁸ V. Derlage ve L. Jonda, "Personel Adjustment; The Psychology of Everyday Life. Glenview. Illionist: Scott Foresmon Company". Akt. V. Duyan. **Sosyal Grup Çalışması Uygulamasının Ortopedi Hastalarının Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerine Etkisi**. Aydınlar Matbaacılık, Ankara; 1997, s.4

Problemsiz büyüyen çocuk yoktur. Önemli olan problemler dal budak sarıp çocuğu mutsuz kılmadan onu uyumsuzluğa itmeden ele alabilmektir.⁹

Uyumsuz davranışların nedenlerini anlayabilmede ayrıca temas iletilerinin yararlı yada zararlı olma durumu önem kazanmaktadır. Koşullu temas iletileri, gözlenen davranışlar bakımından uygun ve yerinde bir sınırlama getirdiğinde sosyalleşme sürecinde önem kazanmaktadır.¹⁰

Birçok insan, normal ve normal dışı davranışların kesin bir sınırla ayrıldığı ve bir yanda normal kişiler, diğer yanda da hasta kişiler olduğu sanısındadır. Gerçekte uyum normal bir dağılım gösterir. İnsanların çoğu ortalama bir uyum yaşarken dağılımın bir ucundan hastaneye gitmesi gerektirecek denli uyumsuz olanlar diğer yaşta olağanüstü uyumlu anlamlı bir yaşam sürdürebilenler bulunur.¹¹

Uyma davranışı üç farklı sürece bağlı olabilir. Bunlar itaat, özdeşleşme ve benimsemedir. İtaat, başkaları tarafından kabul edilmek, özdeşleme değer verilen kişi ya da gruba benzemek, benimsemede gerçeği anlamak şeklinde kişiye yarar sağlar. İtaat, özdeşleşme ve ters tepkinin norma bağlı benimseme, bağımsızlığın ise normdan bağımsız olduğu görülür. Son olarak uyma davranışının hem kişisel hemde ortamsal etkenlerin etkileşimi sonucu ortaya çıktığı söylenebilir.¹²

Çağımızda çeşitli uyumsuzluklar ve ruh hastalıkları ciddi problemler olarak karşımıza çıkmaktadır. Psikolog Hilgard'a göre bugün Amerika'da doğan çocukların onda biri, bir ruh hastalığı tutulup kliniklerde tedavi görmek zorunda

⁹ A. Yörükoğlu, **Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Sorunları**, (Özgür Yayınları; İstanbul: 1996), s. 301

¹⁰ F. Akkoyun. **Transaksiyonel Analize Giriş**. (72 TDFO Ltd. Yayınları; Ankara: 1995), s. 42.

¹¹ E. Gençtan, **Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar**, (Üçüncü Basım, Maya Yayınları; Ankara: 1984), s. 10

¹² Ç. Kağıtçıbaşı, **İnsan ve İnsanlar**. (Evrin Basım Yayın; İstanbul: 1988), ss. 80-81

kalmaktadır. Nüfusun yüzde 30'unda da özel yardıma ihtiyaç gösterecek kişilik uyumsuzlukları bulunduğu ileri sürülmektedir.¹³

Freud, insanı uyum yapma yeteneği olan bir organizma olarak tanımlayabilmesini düşünce tarihi yönünden Darwin'e borçludur. Darwin, yalnızca kendi varoluşlarına katkıda bulunan canlıların yaşamlarını sürdürebileceklerini belirtmişti. Freud'da insan organizmasını tehlikeli ve düşman nitelikler gösteren fiziksel ve toplumsal çevresi içinde kendini korumak ve yaşamını sürdürebilmek amacıyla sürekli çaba gösteren bir varlık olarak görmüştür. İnsan bu düşman çevrede yaşamını sürdürmesini uyum yapabilme yeteneğiyle sağlar.¹⁴

Kişilik Gelişimi ve Aile

Aile içinde çocuk, adetlerin geleneklerin, örflerin, tavırların, kıymet hükümlerinin cemiyetçe kabul edilmiş örneklerini öğrenir ve iktisap eder. Başka bir deyimle çocuk "sosyal kaideler"i iktisap eder. Muayyen bir cemiyete ait bu sosyal kaideler öğrenilirken aynı zamanda aileden aileye değişirken hususi tavırları ve kıymet hükümlerini de kazanır.¹⁵

Çocuğun kişilik gelişiminde aile önemli bir rol oynarken aile içerisindeki diğer bireylerin birbirleriyle ilişkilerinin, çocuğa davranış şekillerinin rolü büyüktür.

Kendilerine ve çevrelerine uyum yapmış ana-babaların çocukları kendilerine sağlanan destek ve önderlik sayesinde giderek benliklerini geliştirir, bütünleştirir ve özerk varlıklar olarak yetişkin yaşama ulaşırlar. Kendi yetersizlikleri nedeniyle reddedici yada aşırı koruyucu tutumlar gösteren ana-babaların çocukları ise, kendilerine ayrı bir varlık olarak değer verilmediğinden

¹³ F. Baymur, *Genel Psikoloji*, (Onuncu Basım, İnkılap Kitapevi; İstanbul: 1995), s. 95

¹⁴ E. Gençtan, a.g.e. (Psikonaliz ve Sonrası), s.s. 38-39.

¹⁵ N. Atav, "Şahsiyetin Gelişiminde Aile Çevresinde Aile Çevresinin ve Ailedeki Gerginliklerin etkileri" *Aile Yazıları* (Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Devran Matbaası; Ankara. 1990) s.5.

kişiliklerini bütünleştiremezler. Yetişkinliğe ulaştıklarında da çocukken doyurulmamış ihtiyaçlarını diğer insanlardan karşılayabilmek için umutsuzca çabalarlar.¹⁶

Toplumun temel taşı olan aile, sosyal değerler, gelenek, görenek ve kanunların öngördüğü biçimde kadın ve erkeğin hayatlarını birleştirerek oluşturdukları evrensel ve sosyal bir kurum olarak ifade edilmektedir. İnsan neslinin devamının sağlandığı, topluma hazırlanma sürecinin ilk cereyan ettiği, eşler ve çocuklar arasında belli ölçüde içten, sıcak, güven verici ilişkilerin kurulduğu ve ekonomik etkinliklerin yer aldığı sosyal bir kurum olan aileyi, insan ilişkilerini kazanıldığı ve sürdürüldüğü mutluluk zincirinin ilk psikososyal halkası olarak da tanımlayabiliriz.¹⁷

Ailenin çocuğun gelişimine olumlu katkılarının yanında aile içindeki olumsuzluklar bu olumlu katkılara ters etkide bulunabilir.

Uyumsuz bir ortamda yetişen çocuk ileri ki yaşamında diğer insanlarla ilişki kurmayı beceremez. Karşısına çıkacak sorunlarda çevre ile işbirliği yaşayacağını farkında değildir. Aile içerisinde anne ve babası tarafından konulan sınırlar içerisinde yaşamak zorunda olan çocuk büyüdükçe bu sorunları aşar ve bağımsızlaşır. Kendi benliğini kazandıkça anne ve babası ile ilişkileri zayıflar.¹⁸

Aile, çocuğun ilk sosyal deneyimlerini edindiği yerdir. Anne-babasının ve aile içindeki diğer bireylerin çocukla olan etkileşimi çocuğun aile içindeki yerini belirler. Kısacası çocuğun yaşamındaki en etkili sosyalleştirme kurumu ailesidir.¹⁹

¹⁶ E. Gençtan. *İnsan olmak*. (Onuncu Basım, Remzi Kitapevi; İstanbul; 1993), s. 56

¹⁷ K. Ersanlı. *Benliğin Gelişimi ve Görevleri*. (İkinci Baskı, Eser Ofset; Samsun: 1996) s.47

¹⁸ G. Yanbastı *Kişilik Kuramları*, (Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 53 İzmir 1996), ss. 88-89

¹⁹ H. Yavuzer, a.g.e., (Çocuk Psikolojisi), s. 135.

Anne-baba arasındaki ahenkli ilişkide çocukta kararlı ve iyi gelişmiş bir kişiliğin gelişmesinde önemli rol oynar. Ebevyn arasındaki karşılıklı çatışma çocuğun kişiliğinde kötü bir şekilde yerleşir.²⁰

Bir kişinin psikolojik, mesleki, sosyal ve fiziksel gelişimi mevcut yetersizliğin sayısına ve çeşidine bağlı olarak engellenebilir. Örneğin, doğuştan varolan bir hastalık sıklıkta çocuğun vaktini önemli bir kısmını hastanede geçirmesine, okulda belirli anları kaçırmaya ve birçok sosyalleşme deneyiminin kaybına sebep olmaktadır.²¹

Okulda Kişilik Gelişimi Uyum ve Başarı

Kişilik gelişiminde ailenin etkisinin yanında okul önemli bir yer tutar. Okulda ise öğrenciden beklenen en önemli beklentilerden birisi başarılı olmaktır.

Aileden sonra çocuğun gelişiminde etkili olan organize edilmiş ve resmi yönü olan sosyal grup ise okuldur. Okul bu yönüyle planlı, programlı etkinlikleri sayesinde bireyin sosyalleştirmesine, kendini tanımasına gelişim ve gerçekleştirmesine zemin hazırlar. Okulun üyesi olmak için belli şartları yerine getirmek ve belli özelliklere sahip olmak gerekir. Okulda ilişkiler hem dikey hem yataydır. Etkinlikler, rasgtele değil bir amaca yönelik olduğu için planlı ve programlıdır. Okulda bütün çabaların sonunda başarı ve başarısızlık kavramına yer verilir.²²

Ebeveyn katılımı çok önemli olmakla beraber, okullarında çocukların başarısız kimlik yerine başarılı kimlik geliştirmeleri için katılımında bulunmaları çok önemlidir. Okula giden pek çok çocuk zaten başarısız kimlik geliştirmeye

²⁰ B. Gökçe. "Çocuk Kişiliğin Gelişiminde Aile, Okul ve Dış Çevrenin Rolü" **Aile Yazıları** (Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Devran Matbaası, Ankara 1990), s.56

²¹ D. K. Holling Sworth ve C. J. Mastrobeti, "Women, Work and Disability" **The Personnel and Guidance Journal** ,(V: 61, n: s. 1983), s. 589

²² K. Ersanlı, a.g.e., s. 87

başlanmıştır. Bazıları da başarılı kimliklerini okulda da sürdürmek için mücadele etmektedirler.²³

Birey yaşamının hemen her döneminde uyum sorunları ile karşılaşabilir. Orta öğretimin ikinci kademesi olan lise yılları aynı zamanda ergenlik çağına rastlar. Yaşamın bu dönemi uyum sağlanması en zor olan dönemlerden biridir.²⁴

Gençlik çağında duygulanım değişimleri bilişsel işlevleri de olumsuz biçimde etkiler. Algı, dikkat, bellek, düşünce, mantık uslanlama gibi bilişsel işlevlerin çalışması verimi düşer. Gencin başarısı becerisi, çalışması verimi azalır. Çalışması bozulan, başarısı azalan gencin evde ailesi, okulda öğretmenleriyle çatışması ve sürtüşmesi artar.²⁵

Okulda başarılı olmak, öğrencinin aile, okul ve çevresinin etkisinin yanında bireysel özellikleri ile de ilgilidir.

Ben (Akıl) toplumsal ve doğal gerçeklere uyum sağlayan, kişiliği olumsuz duygulardan kurtarmaya, kişiliğin bütünlüğünü korumaya çalışan ve anlamlı bir yaşam oluşturan kişilik işlevidir. Akıl sayesinde çevremizle ilişki kurabilmekteyiz.²⁶

Zeka, kişinin yeni durum engel ve sorunlar karşısında deneyimlerden ve öğrencilerinden yararlanarak o an için gerekeni yapması, uyumunu sağlayabilmesi yeni çözümler bulabilmesi yeteneğidir. Uyumlu, düzenli sağlıklı kişilik yapısı ve davranışlar için gerekli olan temel zihinsel işlevidir.²⁷

²³ R. Nelson Jones, **Danışma Psikolojisi Kuramları** (Çev: Füsün Akkoyun, Veli Ruyan ve diğerleri) Lassel Educational Limited 1982, s. 48

²⁴ N. Akay. “ Lise Öğrencilerine İlişkin Bazı Niteliklerin Sosyal ve Kişisel Uyum Düzeylerine Etkisi” **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi** (Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. 1990) s.4

²⁵ Ö. Köknel. **Dolu Dolu Yaşamak**. (Altın Kitaplar Yayınevi; İstanbul: 1992), s. 161

²⁶ A. Demirsar. **Çocuk ve Anne-Baba ilişkileri** (Onur Basımevi, İstanbul: 1985), s. 39

²⁷ Ö. Köknel. **Kaygıdan Mutluluğa Kişilik**, (Onbirinci Basım, Altın Kitaplar Yayınevi; İstanbul: 1985). s. 42

Okulun temel işlevlerinin başında, kültür değerlerini genç kuşaklara aktarmanın yanı sıra, onların içinde yaşadıkları kültüre uyum göstermelerini sağlamak gelir.²⁸

Yaşıt grupları genellikle olumlu yönde işlev görmekle birlikte bazen olumsuz yönlerde de etkili olabilirler. Örneğin yeni bir kente taşınan ve yeni bir okula giden herkes yeni gelenler için varolan yaşıt gruplarına girmenin ne kadar zor olduğunu bilir. Olmayanlarla ve belli bir biçimde farklı olanlarla alay edip eğlenmekten zevk alabilirler. Uyma yönündeki baskılarla birlikte yeni yaşıt grubunun değerleriyle ve tutumlarıyla karşılaşma çoğu zaman ana-baba rehberliğinin reddedilmesi ve artan aile içi gerginliklerle sonuçlanır.²⁹

Okullarda öğrencilerin uyumunu engelleyen pek çok sorun mevcuttur. Bunun yanında temel işlev öğrenciye en iyi eğitimi verebilmek olmalıdır.

Keza, günümüz dünyasının hızla değişen sosyal ve kültürel ortamına sürekli uyum sağlayabilmek, çağımızın karmaşık sorunları karşısında karar gücüne sahip vatandaşlar, ayrıca toplum olarak yaşadığımız hayatın kalitesinin yükselmesine katkıda bulunabilmek için yüksek bir eğitim düzeyi gerekmektedir.³⁰

Aile Yoksunluğu ve Korunmaya Muhtaçlık Olgusu :

Kimsesiz ve korunmaya muhtaç duruma gelme nedenleri, ailede çocuğun konumunu ve ilişkilerini değiştirir. Aile birliğinin kurulamamasına ve ailenin yasal olarak parçalanmasına yol açan nedenler çocuğun ve gencin “ailesiz” “kimsesiz” kalması sonucunu doğurur. Bir aileye sahip olamayan ya da aile içinde kalamayan çocuklar, toplumsal ilişkiler içinde korumasız olarak yaşamlarını sürdürürler. Kırsal ve kentsel alanda bu konumdaki çocuklar ailelerin

²⁸ H. Yavuzer, a.g.e. (çocuk Psikolojisi) s. 317

²⁹ M. J. Gander ve H. W. Gardiner. **Çocuk ve Ergen Gelişimi**. Çev. Bekir Onur, (İmge kitapevi Yayınları; Ankara: 1993), ss. 268-69

³⁰ T. Oğuzkan, “Gençlik Döneminin Öğrenim Sorunları” **Aile Yazıları** (Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları Devran Matbaası, Ankara: 1990), s. 328

yönlendirmesinden uzak koşullar içindedirler. Toplumsal-bireysel olarak yetişmeleri sorunu ağırlık kazanır. Toplumsal koruma hizmetlerinin yetersiz düzeyde olması nedeniyle bu konumdaki çocuklar ve gençler toplum içinde bir dizi sorunun kaynağını oluştururlar.³¹

“Korunmaya muhtaç çocuk” kavramı ile, beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup:

1. Ana veya babasız, ana ve babasız.
2. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan.
3. Ana veya babası veya her ikisi tarafından terkedilen
4. Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuklar kastedilmektedir.³²

Hızlı toplumsal değişimler, ekonomik etmenler, sanayileşme ve kentleşme süreci, önemli olaylar (savaş, deprem, güç vb.) aile yapısında değişiklikler meydana getirmektedir. Çocukların korunmaya muhtaç duruma gelmesinde önemli rol oynamaktadır.

Kurum Bakımı ve Yetiştirme Yurtları :

Kurum bakımı modeli toplumsal ve ekonomik nedenlerle kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocuk ve gencin aile ortamından farklı bir “yetiştirme anlayışı”dır. Kurum bakımı korunmaya muhtaç çocuğun ve gencin toplumsal

³¹ İ. Cılga, **Korunmaya Muhtaç Gençlerin Sorunları ve Yetiştirme Yurtları**, (Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları; Ankara: 1989), s.13.

³² G. Erkan, **Korunmaya Muhtaç Çocuklar**, (Volkan Matbaacılık; Ankara: 1995), s.7.

güvence kapsamına alındığı, toplumsal koruma, yetiştirme ve yönlendirme olanaklarından yararlandığı koşulları içermektedir.³³

Kurum bakımı hizmeti çok eski çağlardan beri korunmaya muhtaç çocuklar için uygulanan bir hizmet türüdür. Bu bakım biçimi, bir aile ortamında bulunmayan çocukların yatılı olarak kendileriyle herhangi bir kan bağı bulunmayan diğer çocuklarla birlikte gruplar halinde ya da topluca yaşamaları ve kendileriyle kanbağı olmayan ve biyolojik ebeveynlerin yerini alan yetişkinlerce bakılmaları olarak tanımlanabilir.³⁴

Kurumlarda çocukların fiziksel ihtiyaçlarının yeterince karşılandığı söylenebilir, fakat kişilik gelişmeleri açısından psikolojik ihtiyaçlarının yeterince karşılandığının söylenmesi mümkün değildir.³⁵

Ülkemizde kurum bakımı hizmetleri, korunmaya muhtaç çocuklar için Çocuk Yuvaları ve Yetiştirme Yurtlarını kapsamaktadır.

Bilindiği gibi bireylerin en temel psikolojik gereksinimlerinden biri, diğer insanlarla sevgi ve saygıya dayalı ilişkilerde bulunmak, içinde yaşadığı grup üyeleri tarafından kabul edilmektir. Ne denli iyi düzenlenmiş olursa olsun gerek çocuk yuvalarında, gerekse yetiştirme yurtlarında bedensel temas, duygusal, zihinsel ve toplumsal uyarlama ile öğrenmeyi isteklendirme daima eksik kalır.³⁶

2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununun korunmaya muhtaç çocukların bakım ve yetiştirilmeleri için öngördüğü hizmetlerden biri olan kurum bakımı hizmeti çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları

³³ İ. Cılga, Yetiştirme Yurtlarının Yapısı ve İşlevlerinin Toplumsallaşma Süreci Açısından İncelenmesi, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, (Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü; 1983), s.17.

³⁴ N.G. Koşar, *Sosyal Hizmetler Aile ve Çocuk Refahı Alanı*, (Yargıçoğlu Matbaası; Ankara: 1989), s.110.

³⁵ F. Şahin, "Yetiştirme Yurtlarında Kalan Gençlerin Benlik Saygıları Üzerine bir İnceleme" *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, (Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü; 1994), s.17.

³⁶ S.S. Güçray, "Çocuk Yuvasında ve Ailesi Yanında Kalan 9-10-11 Yaş Çocuklarının Özsaygı Gelişimini Etkileyen Bazı Faktörler", *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, (Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989), s.56.

olarak düzenlenmiştir. Yasanın 3.maddesi ‘e’ fıkrası 2.bendinde ise Yetiştirme Yurtlarının “13-18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmeleri, topluma yararlı kişiler olarak yetiştirmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü” olan sosyal hizmet kuruluşu olduğu ifade edilmektedir.³⁷

Yetiştirme yurdu ortamında bulunan öğrenciler, normal aile çocuklarına göre, okulları ile ilgili sorunlarında aile desteğinden yoksundurlar. Temel ihtiyaçların karşılanması aile ortamından farklıdır ve yurtda çalışan personel tarafından karşılanmaktadır. Karşılaşılan güçlükler öğrencide sosyal, psikolojik, duygusal problemlere okul ve eğitim hayatında başarısızlıklara yol açabilmektedir.

Okula devam eden yetiştirme yurdu çocukları, okula gittikleri süreler dışında okul dönüşü etüt saatlerinde gruplar halinde derse hazırlanmaktadırlar. Yurtda çalışan meslek elemanları (Sosyal Hizmet Uzmanı, psikolog, öğretmen, çocuk gelişim uzmanı vb.) çocuklara gerekli rehberlik hizmeti vermeye çalışmaktadırlar. Bir meslek elemanının grup sorumluluğunda kalabalık gruplar oluşturulmuştur. Aile ortamı ile karşılaştırıldığında bu sayının fazlalığı her çocukla gerekli kişisel ilgiyi kurmanın zorlukları, sevgi ve ilgiyi paylaşmada yaşanan zorluklar gündeme gelmektedir.

PROBLEM

Bu araştırmada Yetiştirme Yurdu öğrencileri ile ailesi yanında kalan öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum düzeyleri karşılaştırılarak, okul başarıları üzerindeki etkileri incelenmiştir.

³⁷ Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’nun Kurulmasına Dair Kanun (2828 sayılı kanun, Resmi Gazete 18059, 1983).

Alt Problemler :

Bu araştırmada, araştırma probleminin incelenmesi için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Yetiştirme Yurdu Öğrencileri ile ailesi yanında kalan öğrencilerin cinsiyetlerine göre Kendini Gerçekleştirme Düzeyleri ve Okul Başarı Düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Yetiştirme Yurdu Öğrencileri ile ailesi yanında kalan öğrencilerin cinsiyetlerine göre Duygusal Kararlılık düzeyleri ve Okul Başarı Düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Yetiştirme Yurdu öğrencileri ile ailesi yanında kalan öğrencilerin cinsiyetlerine göre Nevrotik Eğılim gösterme düzeyleri ve Okul Başarı Düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Yetiştirme Yurdu öğrencileri ile ailesi yanında kalan öğrencilerin cinsiyetlerine göre Psikotik Belirtiler gösterme düzeyleri ve Okul Başarı Düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Yetiştirme Yurdu öğrencileri ile ailesi yanında kalan öğrencilerin cinsiyetlerine göre Kişisel Uyum düzeyleri ve Okul Başarı Düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Yetiştirme Yurdu öğrencileri ile ailesi yanında kalan öğrencilerin cinsiyetlerine göre Aile ilişki düzeyleri ve Okul Başarı Düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
7. Yetiştirme yurdu öğrencileri ile ailesi yanında kalan öğrencilerin cinsiyetlerine göre Sosyal ilişki düzeyleri ve Okul Başarı Düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
8. Yetiştirme Yurdu öğrencileri ile ailesi yanında kalan öğrencilerin cinsiyetlerine göre Sosyal Normlara Uyuma düzeyleri ve Okul Başarı Düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

9. Yetiştirme Yurdu Öğrencileri ile ailesi yanında kalan öğrencilerin cinsiyetlerine göre Antisosyal Eğilim Düzeyleri ve Okul Başarı Düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
10. Yetiştirme Yurdu öğrencileri ile ailesi yanında kalan öğrencilerin cinsiyetlerine göre Sosyal Uyum Düzeyleri ve Okul Başarı Düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
11. Yetiştirme Yurdu öğrencileri ile ailesi yanında kalan öğrencilerin cinsiyetlerine göre Genel Uyum düzeyleri ve Okul Başarı Düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Denenceler

Araştırmanın problem ve alt problemlerine bağlı olarak ilgili denenceleri aşağıda verilmiştir.

1. Yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin Okul Başarı Düzeyleri ailesi yanında kalan öğrencilerin Okul Başarı Düzeylerinden daha düşüktür.
2. Yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin Kendini Gerçekleştirme Düzeyleri ailesi yanında kalan öğrencilerin Kendini Gerçekleştirme Düzeylerinden daha düşüktür.
3. Yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin Duygusal Kararlılık Düzeyleri ailesi yanında kalan öğrencilerin Duygusal Kararlılık Düzeylerinden daha düşüktür.
4. Yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin Nevrotik Eğilim Düzeyleri ailesi yanında kalan öğrencilerin Nevrotik Eğilim Düzeylerinden daha düşüktür.
5. Yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin Psikotik Belirti Düzeyleri ailesi yanında kalan öğrencilerin Psikotik Belirti Düzeylerinden daha düşüktür.

6. Yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeyleri ailesi yanında kalan öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeylerinden daha düşüktür.
7. Yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin Aile İlişki Düzeyleri ailesi yanında kalan öğrencilerin Aile İlişki Düzeylerinden daha düşüktür.
8. Yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin Sosyal İlişki Düzeyleri ailesi yanında kalan öğrencilerin Sosyal İlişki Düzeylerinden daha düşüktür.
9. Yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin Sosyal Normlara Uyum Düzeyleri ailesi yanında kalan öğrencilerin Sosyal Normlara Uyum Düzeylerinden daha düşüktür.
10. Yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin Antisosyal Eğilim Düzeyleri ailesi yanında kalan öğrencilerin Antisosyal Eğilim Düzeylerinden daha düşüktür.
11. Yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeyleri ailesi yanında kalan öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeylerinden daha düşüktür.
12. Yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin Genel Uyum Düzeyleri ailesi yanında kalan öğrencilerin Genel Uyum Düzeylerinden daha düşüktür.
13. Yetiştirme yurdunda kalan erkek öğrencilerin Okul Başarı Düzeyleri ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin Okul Başarı Düzeylerinden daha düşüktür.
14. Yetiştirme yurdunda kalan erkek öğrencilerin Kendini Gerçekleştirme Düzeyleri ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin Kendini Gerçekleştirme Düzeylerinden daha düşüktür.

15. Yetiştirme yurdunda kalan erkek öğrencilerin Duygusal Kararlılık Düzeyleri ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin Duygusal Kararlılık Düzeylerinden daha düşüktür.
16. Yetiştirme yurdunda kalan erkek öğrencilerin Nevrotik Eğilim Düzeyleri ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin Nevrotik Eğilim Düzeylerinden daha düşüktür.
17. Yetiştirme yurdunda kalan erkek öğrencilerin Psikotik Belirti Düzeyleri ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin Psikotik Belirti Düzeylerinden daha düşüktür.
18. Yetiştirme yurdunda kalan erkek öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeyleri ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeylerinden daha düşüktür.
19. Yetiştirme yurdunda kalan erkek öğrencilerin Aile İlişki Düzeyleri ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin Aile İlişki Düzeylerinden daha düşüktür.
20. Yetiştirme yurdunda kalan erkek öğrencilerin Sosyal İlişki Düzeyleri ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin Sosyal İlişki Düzeylerinden daha düşüktür.
21. Yetiştirme yurdunda kalan erkek öğrencilerin Sosyal Normlara Uyum Düzeyleri ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin Sosyal Normlara Uyum Düzeylerinden daha düşüktür.
22. Yetiştirme yurdunda kalan erkek öğrencilerin Antisosyal Eğilim Düzeyleri ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin Antisosyal Eğilim Düzeylerinden daha düşüktür.
23. Yetiştirme yurdunda kalan erkek öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeyleri ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeylerinden daha düşüktür.

24. Yetiştirme yurdunda kalan erkek öğrencilerin Genel Uyum Düzeyleri ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin Genel Uyum Düzeylerinden daha düşüktür.
25. Yetiştirme yurdunda kalan kız öğrencilerin Okul Başarı Düzeyleri ailesi yanında kalan kız öğrencilerin Okul Başarı Düzeylerinden daha düşüktür.
26. Yetiştirme yurdunda kalan kız öğrencilerin Kendini Gerçekleştirme Düzeyleri ailesi yanında kalan kız öğrencilerin Kendini Gerçekleştirme Düzeylerinden daha düşüktür.
27. Yetiştirme yurdunda kalan kız öğrencilerin Duygusal Kararlılık Düzeyleri ailesi yanında kalan kız öğrencilerin Duygusal Kararlılık Düzeylerinden daha düşüktür.
28. Yetiştirme yurdunda kalan kız öğrencilerin Nevrotik Eğilim Düzeyleri ailesi yanında kalan kız öğrencilerin Nevrotik Eğilim Düzeylerinden daha düşüktür.
29. Yetiştirme yurdunda kalan kız öğrencilerin Psikotik Belirti Düzeyleri ailesi yanında kalan kız öğrencilerin Psikotik Belirti Düzeylerinden daha düşüktür.
30. Yetiştirme yurdunda kalan kız öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeyleri ailesi yanında kalan kız öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeylerinden daha düşüktür.
31. Yetiştirme yurdunda kalan kız öğrencilerin Aile İlişki Düzeyleri ailesi yanında kalan kız öğrencilerin Aile İlişki Düzeylerinden daha düşüktür.
32. Yetiştirme yurdunda kalan kız öğrencilerin Sosyal İlişki Düzeyleri ailesi yanında kalan kız öğrencilerin Sosyal İlişki Düzeylerinden daha düşüktür.

33. Yetiştirme yurdunda kalan kız öğrencilerin Sosyal Normlara Uyum Düzeyleri ailesi yanında kalan kız öğrencilerin Sosyal Normlara Uyum Düzeylerinden daha düşüktür.
34. Yetiştirme yurdunda kalan kız öğrencilerin Antisosyal Eğilim Düzeyleri ailesi yanında kalan kız öğrencilerin Antisosyal Eğilim Düzeylerinden daha düşüktür.
35. Yetiştirme yurdunda kalan kız öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeyleri ailesi yanında kalan kız öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeylerinden daha düşüktür.
36. Yetiştirme yurdunda kalan kız öğrencilerin Genel Uyum Düzeyleri ailesi yanında kalan kız öğrencilerin Genel Uyum Düzeylerinden daha düşüktür.
37. Yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeyleri aynı okul başarısına sahip ailesi yanında kalan öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeylerinden daha düşüktür.
38. Yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeyleri aynı okul başarısına sahip ailesi yanında kalan öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeylerinden daha düşüktür.

Araştırmanın Amacı :

Bu araştırmada Yetiştirme Yurdunda kalarak öğrenimine devam eden öğrencilerle, ailesi yanında kalan öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin okul başarılarına etkisi karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Böylece öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum düzeylerini etkileyen etmenler incelenmiş, yetiştirme yurdu ve aile ortamının öğrencinin okul başarısı üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Yetiştirme yurdundaki öğrencilere yönelik uygulamalar ile bunların hangi tür ve içeriklere sahip olduğu değerlendirilmiştir.

Uyum konusunda daha öncede belirtildiği üzere insanların çevreye ve kendilerine bakış açıları, kişisel yeterlilikleri bulundukları ortamdan kaynaklanabilecek sorunlara yaklaşımları önem taşımaktadır.

Ailenin çocuğun büyüüp gelişmesinde ve toplumsallaşmasındaki etkisi gözardı edilemeyeceği gibi aile yoksunluğu ve korunmaya muhtaçlık olgusu çocukları değişik yönlerden etkileyebilmektedir. Yetiştirme Yurdunda kalan öğrencilerin toplumsallaşması, sorun çözme yöntemleri, kuruluşlardaki yaklaşımlar okul başarıları üzerinde etkili olacaktır.

Bu araştırmanın amacı yetiştirme yurdunda kalan öğrenciler ile ailesi yanında kalan öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum düzeylerini okul başarılarına etkisinin ortaya konulmasıdır.

Araştırmanın Önemi :

İnsanların uyum düzeyleri üzerinde baskı yapan çok çeşitli sorunları, bu sorunlarla başa çıkma yöntemleri, çevreden aldıkları destek ve kendi kapasiteleri önemli ölçüde yaşantılarını etkilemektedir.

Öğrenciler okul dönemlerinde gerekli kişisel ve sosyal uyumlarını sağlayabilmeleri için aile, okul ve arkadaş çevresinin desteğine, yapıcı yaklaşımlarına ihtiyaç gösterirler.

Yetiştirme yurdunda kalan öğrencilere kapsamlı ve nitelikli hizmet verilmesi, onların kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin ortaya konulması ev okul başarısına etkisinin incelenmesiyle bir katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Araştırma ile toplanacak verilerin özellikle yeni araştırma olanakları yaratacağı, kişisel ve sosyal uyum düzeyini etkileyen etmenlerin okul başarılarına etkisini değerlendirilmesinde bu verilerden yararlanılacağı umulmaktadır.

Özellikle yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum düzeylerini ve okul başarılarına etkisini ailesi yanında kalan öğrencilerle karşılaştırmalı olarak incelemek bu öğrencilere yönelik uygulamalarda çeşitlilik

sunabilecektir. Öğrenciler üzerinde olumlu ve olumsuz yönde etkisi bulunan etmenler değerlendirilmiştir.

Bunun yanısıra, bu araştırmanın öğrencilerin uyum düzeyleri ve okul başarıları konusunda diğer çalışmaları da yönlendirebileceği düşünülmektedir.

Sayıtlılar :

Bu araştırmada aşağıdaki sayıtlılardan hareket edilecektir.

1. Araştırmada kullanılması düşünülen ölçek öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum düzeylerini belirlemek açısından geçerli ve güveniliridir.
2. Kullanılacak Kişisel Bilgi Formu ve ölçek araştırma amacına ulaşmak için uygundur.
3. Öğrencilerin kendilerine verilen ölçeğe aracını içtenlikle ve objektif olarak cevaplandıracakları kabul edilmektedir.

Sınırlılıklar

1. Bu araştırma Samsun Yaşar Doğu Erkek Yetiştirme Yurdu ile Samsun Kız Yetiştirme Yurdu ve Samsun ili okullarında öğrenim gören lise öğrencileriyle sınırlıdır.
2. Araştırma kapsamında Yetiştirme Yurdunda kalarak 1998-99 eğitim öğretim döneminde okula devam eden 15-18 yaş arası öğrencilerle, ailesi yanında kalan aynı yaş grubu öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum düzeyleriyle bir önceki eğitim öğretim dönemi sonundaki okul başarıları araştırılacaktır.
3. Araştırma, araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu ile kullanılan ölçekten elde edilen bulgularla sınırlıdır.

Tanımlar :

Uyum : “Uyum” kavramı çeşitli psikolojik yaklaşım ve disiplinlere göre biraz farklı şekillerde anlaşılmakla birlikte, genelde bireyin hem kendisi ve hem

de çevresi ile iyi ilişkiler kurabilmesi ve bu ilişkileri sürdürebilme derecesi şeklinde tarif edilebilir.³⁸

Korunmaya Muhtaç Çocuk: Beden, ruh ev ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;

1. Ana veya babasız, ana ve babasız,
2. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,
3. Ana veya babası veya her ikisi tarafından terk edilen,
4. Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuklardır.³⁹

Yetiştirme Yurdu: 13-18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak, bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetiştirmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır.⁴⁰

Okul Başarısı: Bu araştırmada öğrencilerin okul başarıları bir önceki eğitim-öğretim dönemi sonunda derslerindeki zayıf olup olmama durumuna göre değerlendirilmiş, başarı durumları, takdir-teşekkür, direkt geçme-bir zayıf, iki veya üç zayıf, dört veya daha fazla zayıf olarak sınıflandırılarak karşılaştırılmıştır.

³⁸ İ.E. Özgüven, a.g.e., s.8.

³⁹ Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Kurulmasına Dair Kanun (2828 sayılı kanun), **Resmi Gazete**, 18059, 1983.

⁴⁰ Yetiştirme Yurtları Yönetmeliği, **Resmi Gazete**, 22462, 1995.

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde konu ile ilgili olarak yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalar verilmiştir.

Konu İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar :

Bıyıklı (1976) 1973-74 ders yılında Yetiştirme Yurdu çocukları ile yatılı okula devam eden çocuklardan oluşan 320'şer kişilik iki grup üzerinde gelişim ve uyum sorunları üzerinde yaptığı araştırmasında problem alanları önem sırasında iki grup için farklılık olmadığı, başkaları ile ilişki, gelecek ve aile ile ilgili olanların önemli problem alanları olduğu, iki grubun uyumsuzluk çeşitleri ve görülme sıklığı yönünden farklılıklar gösterdiği, normal yatılı okullarda arada bir rastlanan uyumsuz davranışlara Yetiştirme Yurdunda sık sık rastlandığını bulmuştur. Ayrıca Yetiştirme Yurdunda, kişi için sorun olabilecek içe dönük uyumsuz davranışlara daha çok, dışa dönük antisosyal davranışlara daha az rastlanmakta olduğu, yurtlarda gelişim ve uyum sorunlarına göre bir uzmanlaşmanın olmadığı, önemli uyum sorunlarının olduğu ve bazılarında özel eğitime ihtiyaç duyulduğu gözlenmiştir.⁴¹

Caner (1978) araştırmasında Ankara Sağırılar Okulu ve Yetiştirme Yurdu öğrencileri ile bu okula bağlı ilkokullardaki özel sınıflarda okuyan 366 öğrenci üzerinde uyum sorunlarını incelemiştir. Araştırma sonucunda 366 öğrencinin %70'i'nde araştırma kapsamındaki uyumsuzluk türlerinden bir veya birkaçının bulunduğu, bu öğrencilerin %55'inin korkak, %47'sinin saldırgan, %34'ünün tikli, %11'inin tırnak yeme, %7'sinin parmak emme, %6'sının altını ıslatma sorunlarının olduğu, kız ve erkek öğrencilerin sorunların yaygınlığı açısından fark olmadığı, sorun türlerinin farklı olduğu, sorunların en yaygın olduğu yaş grubunun 18-20 yaşları olduğu, öğrencilerin okula gelmeden önce saldırganlık,

⁴¹ L. Bıyıklı, "Korunmaya Muhtaç Çocukların Gelişim ve Uyum Sorunları," Yayınlanmamış Doktora Tezi, (Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 1976).

korkaklık ve tikler şehirde, parmak emme yetiştirme yurtlarında, tırnak yeme ve altını ıslatmanın da köylerde yaşayanlarda en yaygın görülen uyumsuzluklar olduğu gözlenmiştir.⁴²

Kızıltan (1984), Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsündeki Sosyal ve İdari Bilimler, Fen ve Mühendislik Fakültelerinin çeşitli bölüm ve sınıflarında okuyan 854 öğrenci üzerinde bireylerin uyum düzeylerini etkileme olasılığı olan çeşitli değişkenlerin hangilerinin etkili olduğunu ortaya koymak amacıyla üniversite öğrencilerine ilişkin otuz bir denence test etmiştir. Araştırma sonucunda kısıtlı kültürel çevrelerde, kalabalık ve ekonomik olanakları sınırlı ailelerde yetişen gençlerin uyum düzeylerinin daha düşük olduğu gözlenmiştir. Ana-babanın sağ veya ölü ve boşanmış oluşunun beklenenin aksine gençlerin uyum düzeyini fazla etkilemediği, önemli olanın ebeveynin veya ebeveyn yerine geçen kişilerin çocuğa gösterdiği anlayış, tutum ve ev ortamının huzuru olduğu bulunmuştur. Ayrıca akademik başarının yüksek oluşu, istediği bölümde ve teknik bilimler gibi daha iyi bir gelecek vadeden bölümde okumak uyum düzeyini yükseltmektedir.⁴³

Bilal (1984), araştırmasında lise son sınıfta okuyan 706 öğrenci üzerinde demokratik ve otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının çocukların uyum düzeylerine etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda ana-babaları demokratik olan çocukların, ana-babaları otoriter olan çocukların uyum düzeylerinden daha yüksek, ana-babaları demokratik olan çocukların uyum düzeyleri anneleri demokratik babaları otoriter olan çocukların uyum düzeylerinden daha yüksek, anneleri demokratik çocukların uyum düzeyleri anneleri otoriter olan çocukların düzeylerinden daha yüksek, babaları demokratik olan çocukların uyum düzeyleri babaları otoriter olan çocukların uyum düzeyinden daha yüksek bulunmuştur.

⁴² B. Caner, "Ankara Sağır Okulu ve Yetiştirme Yurdu Öğrencileri ile Bu Okula Bağlı Özel Sınıf Öğrencilerinin Uyum Sorunları", **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, (Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1978).

⁴³ G. Kızıltan, "Üniversite Öğrencilerinin Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerini Etkileyen Etmenler", (**Yayınlanmamış Doktora Tezi**, (Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1984)

Araştırma sonuçlarına göre çocukların kişisel, sosyal ve genel uyum düzeyleri yönünden demokratik ana-baba tutumlarının otoriter ana-baba tutumlarına göre daha elverişli koşullar oluşturacağı vurgulanmıştır.⁴⁴

Şakrak (1987), çocukların suça yönelmesinde uyum durumları ve yaşlarının incelendiği araştırmasında Ankara Kalaba Çocuk İslahevinde 14-18 yaş grubunda hırsızlık, adam öldürme ve cinsel suçlara yönelmiş 109 denek kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, suça yönelmede çocukların uyum durumları etkin bir rol oynamaktadır. Ancak adam öldürme suçuna yönelen çocukların uyum durumları ile diğer suçlara yönelen çocukların uyum durumları farklılık göstermemektedir. Suça yönelme yaşlarıyla işlenen suç türleri arasındaki ilişkiye bakıldığında suça yönelinen yaşlar ile yönelinen suç türleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak suça yönelme oranının 14 yaşında arttığı gözlenmiştir.⁴⁵

Kurç (1989), uyum alanları ve uyum yöntemlerini etkileme olasılığı bulunan bazı değişkenleri ele aldığı araştırmasını 807 lise öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda cinsiyete göre erkek ve kız öğrenciler arasında aile ilişkileri, sosyal ilişkiler, gerçeğe uyum ve liderlik davranışları yönünden önemli fark bulunmamıştır. Sınıf düzeyleri yükseldikçe öğrencilerin uyum alanları ve uyum yöntemlerinin uyma davranışı hariç olumlu etkilendiği, yaşamlarının çoğunu köy, kasaba, küçük şehir ve büyükşehirde geçiren öğrenciler arasında fark olmadığı, aile ilişkileri ve uyma davranışının sosyo-ekonomik düzeyden etkilenmediği bulunmuştur.⁴⁶

⁴⁴ G. Bilal, "Demokratik ve Otoriter Olarak Algılanan Ana Baba Tutumunun Çocukların Uyum Düzeylerine Etkisi", **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, (Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1984).

⁴⁵ T. Şakrak, "Çocukların Suça Yönelmelerinde Uyum Durumlarının ve Yaşlarının Etkisi", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, "Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1987).

⁴⁶ G. Kurç, "Bazı Kişisel Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Değişkenlerin Lise Öğrencilerinin Uyum Alanları ve Uyum Yöntemlerine Etkisi," **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, (Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989).

Türküm (1989), Ankara İbni Sina Hastanesi Hemstoloji ve Onkoloji servisinde yatan ve Sağlık Bakanlığı Ahmet Andican Onkoloji hastanesinde yatan kanser hastaları ile refakatçileri üzerinde (47 hasta 47 refakatçi) yaptığı araştırmasında medeni durumları açısından kanser hastalarının durumluluk ve sürekli kaygı düzeyleri arasında bir fark olmadığı, yakınlarının kişisel uyum düzeylerinin farklı medeni durumdaki kanser hastalarının sürekli kaygıları üzerinde etkili olduğunu gözlemlemiştir.⁴⁷

Balabanlı (1990), 274 lise öğrencisi üzerinde cinsiyet, sınıf düzeyi, ailesinde öğretmen olma veya olmama, başarı düzeyleri ve yaşamın geçirildiği en uzun yerleşim merkezlerinin kişisel ve sosyal uyum düzeylerine etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda cinsiyetin uyum üzerinde etkili olmadığı buna karşın duygusal kararlılığı erkekler lehine etkilediği, sosyal normlar ve antisosyal eğilimler düzeyinin kızlarda daha yüksek olduğu, sınıf düzeyinin genelde kişisel uyum üzerinde üçüncü sınıflar lehine etkili olmadığı, sınıf düzeyinin sosyal ilişkiler düzeyini üçüncü sınıflar lehine etkilediği bulunmuştur. Akademik başarıları yüksek olan öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin yüksek olduğu, okulda yatılı veya gündüzlü olarak öğrenim görmenin genelde kişisel uyum üzerinde etkili olmadığı sosyal uyum üzerinde –sosyal ilişkiler hariç- etkili olduğu yaşamın çoğunun geçirildiği yerleşim merkezinin kendini gerçekleştirme üzerinde etkili olduğu bulunmuştur.⁴⁸

Akay (1990), araştırmasında 597 lise öğrencisi üzerinde öğrencilerin cinsiyeti, akademik başarıları, ailenin aylık geliri, karşı cinsten arkadaşlarının oluşu, öğrenimleri sırasında kaldıkları yerin sosyal ve kişisel uyum düzeylerine etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin sosyal ve kişisel uyumları üzerinde akademik başarı düzeyinin etkili olduğu, cinsiyetin kişisel ve sosyal

⁴⁷ A. S. Türküm, “Konser Hastalarının Kaygı Düzeyleri Üzerinde Hastaların Bazı Demografik Özellikleri ile Yakınlarının Uyum Düzeylerinin Etkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, (Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989).

⁴⁸ F. Balabanlı, “Öğretmen Liselerinde Okuyan Öğrencilerin Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, (Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1990).

uyum düzeyinde erkekler lehine etkili olduğunu, ailelerin aylık gelir düzeyinin öğrencilerin kişisel uyum düzeyine etkili olmasına karşın sosyal uyum düzeyinde önemli bir etkisi olmadığı bulunmuştur. Öğrencilerin karşı cins ile arkadaşlığının olması kişisel uyum düzeyinde anlamlı bir etki yapmaz iken sosyal uyum düzeyinde etkili olduğu görülmüştür. Öğrenim sırasında kalınan yerin öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum düzeyleri üzerinde etkili olmadığı gözlenmiştir.⁴⁹

Yılmaz (1990), 350 lise öğrencisi üzerinde uyum düzeylerini etkileyen etmenleri incelemiştir. Araştırma sonucunda genel liselere devam eden öğrencilerin uyum düzeylerinin meslek lisesine devam eden öğrencilerin uyum düzeyinden, kız öğrencilerin uyum düzeyleri erkek öğrencilerden, akademik başarıları yüksek öğrencilerin uyum düzeyi akademik başarıları düşük olan öğrencilerin uyum düzeyinden daha yüksek gözlenmiş, yerleşim yerlerine göre öğrencilerin uyum düzeyleri arasında ise önemli bir fark bulunamamıştır.⁵⁰

Ersanlı (1991), araştırmasında grupla psikolojik danışmanın yetiştirme yurdunda bulunan gençlerin kaygılarını azaltmada ve benlik tasarımı düzeylerini yükseltmede etkili olup olmadığını incelemiştir. 14-18 yaş arası gençlerden 26 denek seçilerek deney ve kontrol grupları oluşturulmuş ve grupla psikolojik danışma sonrasında deneklerin durumluluk ve sürekli kaygılarında azalma olduğu, kaygı düzeyleri yüksek olanların benlik tasarımı düzeylerinde yükselme olduğu, grupla psikolojik danışmanın kaygıyı azaltmada ve benlik tasarımı düzeyini yükseltmede etkili bir psikolojik yardım tekniği olduğu bulunmuştur.⁵¹

⁴⁹ N., Akay, a.g.e., s.50-64.

⁵⁰ F. Yılmaz, "Lise ve Dengi okullara Devam Eden Öğrencilerin Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler," **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, (Samsun: 19 Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1990).

⁵¹ K. Ersanlı, "Grupla Psikolojik Danışmanın Yetiştirme Yurdunda Bulunan Gençlerin Kaygı ve Benlik Tasarımı Düzeylerine Etkisi", **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı:6, Samsun, 1991, ss. 61-69.

Gültekin (1991), araştırmasında lisanslı sporcu lise öğrencileri ile yalnızca haftada iki saat Beden Eğitimi dersine katılan lise öğrencilerinin uyum düzeylerini yaş, cinsiyet, sportif faaliyetlere bireysel veya takım halinde katılma biçimleri ve sıklığı gibi değişkenler açısından karşılaştırmıştır. Araştırmanın esas grubunu 122 lisanslı öğrenci, kontrol grubunu ise 124 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma sonucunda lisanslı sporcu lise öğrencileri ile haftada iki saat Beden Eğitimi dersine katılan öğrencilerin uyum düzeyleri arasında sportif etkinliğe katılma biçimi, sıklığı, yaş ve cinsiyet değişkenleri açısından anlamlı bir fark olmadığı gözlenmiştir.⁵²

Öksüz (1991), araştırmasında 571 öğrenci üzerinde, ana-baba tutumlarının öğrencilerin uyum düzeylerine etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda anne ve babanın demokratikleştikçe öğrencilerin uyum düzeylerinin yükseldiği, otoriter ve ilgisiz ana-babaların çocuklarının ise uyum düzeylerinin düştüğü gözlenmiştir.⁵³

Aslan (1991), Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsünde İktisadi-İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinden 300 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmasında cinsiyet rollerinin bireylerin uyum düzeyleri üzerinde etkili olduğunu gözlemlemiştir.⁵⁴

Barut (1992), araştırmasında parçalanmış aileden gelen 15-18 yaş grubu yetiştirme yurdu öğrencileri ile ailesi yanında kalan öğrencilerden anksiyete ve depresyon sıklığını incelemiştir. Araştırmanın örneklemini yetiştirme yurdunda kalıp okula devam eden 40 kız 40 erkek öğrenci ile, ailesi yanında kalan ve okula devam eden 40 kız 40 erkek öğrenciden oluşan toplam 160 öğrenci oluşturmuştur.

⁵² H. Gültekin, "Sportif Etkinlikte Bulunan Lise Öğrencileriyle Bulunmayanların Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, (Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991).

⁵³ Y. Öksüz, "Lise Öğrencilerinin Uyum Düzeylerine Anne-Baba Tutumlarının Etkisi," **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991).

⁵⁴ A. Aslan, "Farklı Cinsiyet Rollerinin Bireylerin Uyum Düzeylerine Etkisi", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, (Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991).

Araştırma sonuçlarına göre kız öğrencilerin hem sürekli kaygı ve hem de depresyon puanları açısından erkek öğrencilere oranla daha yüksek puan aldıkları gözlenmiştir. Ayrıca yetiştirme yurdunda kalan kız ve erkek öğrencilerin ailesi yanında kalan kız ve erkek öğrencilere oranla daha fazla depresyon ve kaygı puanına sahip oldukları, Yetiştirme Yurdu Öğrencilerinin genelde okul başarılarının düşük olduğu ve sınıfta kalma nedeniyle yaş düzeylerinin gittikleri sınıf düzeyinin üzerinde olduğu gözlenmiştir.⁵⁵

Gürel (1992), araştırmasında organik ve psikojenik 200 hastanın uyumlarını yaş, medeni durum, eğitim, ekonomik düzey ve yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yerine göre incelenmiştir. Araştırma sonucunda sosyal uyum düzeyi organik gruplar lehine 40 yaşından yuksektekiler için daha yüksek bulunmuştur. Farklı eğitim düzeylerinde bulunması organik gruplar psikolojik gruplara göre kişisel ve sosyal uyum grupların kişisel ve sosyal uyum düzeyleri aynı ekonomik düzeyde bulunan psikolojik gruplara göre daha yüksek, yaşamlarının çoğunu farklı yerleşim yerlerinde geçiren organik grupların kişisel ve sosyal uyum düzeyleri psikojenik gruplara göre daha yüksek bulunmuştur.⁵⁶

Yıldırım (1992), evli bireylerin uyum düzeylerini etkileyen etmenleri incelediği araştırmasını etkileyen etmenleri incelediği araştırmasını 559 kadın, 541 erkek olmak üzere 1100 evli birey üzerinde gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda cinsiyet, yaş, ilk evlenme yaşı, sağlık durumu, fiziki görünümünden memnuniyet değişkenleri evli bireylerin uyum düzeyleri üzerinde önemli düzeyde etkili bulunmuştur. Ayrıca evlilik biçimi, ev işlerini paylaşma, eşyle duygu ve düşüncelerini paylaşma, akraba ve yakınların desteği, ailede yapılan sert tartışma ve kavga, eşlerin akrabalık derecesi, eşlerin çocuk eğitiminde anlaşmaları evli bireylerin uyum düzeyleri üzerinde önemli düzeyde etkili bulunmuştur. Sosyo-

⁵⁵ Y. Barut, "Parçalanmış Ailelerden Gelen 15-18 Yaş Grubu Yetiştirme Yurdu Çocuklarıyla Normal Aile Çocuklarında Görülen Anksiyete ve Depresyon Sıklığının İncelenmesi," **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, (Ankara: H.Ü. Sağlık bilimleri Enstitüsü, 1992).

⁵⁶ Y. Gürel, "Organik ve Psikojenik Empotanslıların kişisel ve sosyal uyumlarının Bazı Değişkenler Yönünden karşılaştırılması". **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, (Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992)

ekonomik katogoride ele alınan ailenin eşlerce algılanan sosyo-ekonomik düzeyi, ailenin ekonomik gelirinin yeterli derecesi, mesleki durum, eşlerin ailenin gelirine katkı derecesi, öğrenim düzeyi ve yaptığı işten memnuniyet değişkenlerinin de evli bireylerin uyum düzeyleri üzerinde önemli düzeyde etkili bulunurken, bireylerin geçirdiği evlilik sayısı, eşler arasındaki yaş farkı ve çocuk sayısı değişkenleri evli bireylerin uyum düzeyleri üzerinde önemli düzeyde etkili bulunmamıştır.⁵⁷

Alperten (1993), araştırmasında 735 Üniversite öğrencisinin bireysel, sosyal ve ailelerine ilişkin bazı özelliklerin uyum düzeyleri üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırma sonucunda aylık gelirini sosyal etkinlik için yeterli görenlerin genel uyum düzeyinin görmeyenlerden, fizik görünümünden memnun olanların olmayanlardan, dini inancı kuvvetli olanların olmayanlardan daha yüksek olduğu, diğer taraftan sosyal ilişkilere ait özelliklerden ders dışı aktivitelere katılanların katılmayanlardan, anne, baba, kardeş, aynı cins ve karşı cinsle ilişkilerinden memnun olanların olmayanlardan daha yüksek olduğu, aileye ilişkin özelliklerden anne ve babalarının psikolojik uyumunu olumlu algılayanların olumsuz algılayanlardan, anne ve baba arasındaki ilişkiden memnun olanların olmayanlardan, ebeveynin demokratik tutum içinde olduğunu düşünenlerin düşünmeyenlerden genel uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.⁵⁸

Gürpınar (1994), ortaöğretim öğrencilerinin genel uyum düzeyi ile okudukları lisenin çeşidi ve eğitimsel öz geçmişleri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma sonucunda ilkokulu şehirde bitiren öğrencilerin uyum düzeylerinin kasabada bitirenlerden daha yüksek, ilkokulu pekiyi derece ile bitirenlerin genel uyum düzeyi iyi ve orta ile bitirenlerden daha yüksek,

⁵⁷ İ. Yıldırım, "Evli Bireylerin Uyum Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler". **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, (Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992).

⁵⁸ İ. N. Tanyıldız Alperten, "ODTÜ Öğrencilerinin Uyum Düzeylerini Etkileyen Bireysel, Sosyal ve Ailesel bazı Etmenler". **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, (Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993).

ortaokulda sınıfta kalmayan ve Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuş ayrıca ilkokulu yatılı okuyanlar yatılı okumayanlardan daha yüksek ortalama uyum puanı almış, ortaokulu yatılı okuyanlara göre daha yüksek uyum puanı aldıkları bulunmuştur.⁵⁹

Eroğlu (1995) araştırmasında Ankara ilinde 1993-94 öğretim yılında eğitim veren 5 ortaokulun son sınıfına devam eden 401 öğrenci ve bunların 401 annesi üzerinde empatik eğilim düzeyi farklı annelerin ortaöğretime devam eden çocuklarının uyum ve başarı düzeylerini incelemiştir. Araştırma sonucunda empatik eğilim düzeyi yüksek anne grubunun çocuklarının genel uyum düzeyleri önemli düzeyde empatik eğilim düzeyi düşük anne grubunun çocuklarından daha yüksek bulunmuştur. Annenin empatik eğilim düzeyinin yüksek olması çocukların kişisel uyum düzeyini olumlu yönde etkilemekte olduğu, empatik eğilim düzeyi yüksek anne grubunun sosyal uyum düzeyi düşük anne grubunun çocukların sosyal uyum düzeyinden yüksek olduğu, ayrıca annenin empatik eğilim düzeyinin çocukların empatik eğilim düzeyi üzerindeki etkisinin önemli olmadığı, empatik eğilim düzeyi yüksek anne grubunun çocuklarının cinsiyetine göre genel uyum düzeyleri arasındaki farkın önemli olmadığı bulunmuştur.⁶⁰

Sipahi (1997), araştırmasında göçmen olan 110 ilköğretim öğrencisi ile göçmen olmayan 180 ilköğretim öğrencisinin uyum düzeylerini incelemiştir. Araştırma sonucunda göçmen olup olmamanın genel uyum düzeyi üzerinde etkili olmadığı, sadece sosyal norm düzeyi üzerinde etkili olduğu, göçmen olan ve olmayan kız ve erkek öğrencilerin genel, sosyal ve kişisel uyum düzeyleri arasında bir fark olmadığı. Babanın öğrenim durumuna göre göçmen olan öğrencilerin genel, sosyal ve kişisel uyum düzeyleri değişmekte iken göçmen olmayanlarda değişmemekte, göçmen olan ailelerin gelir durumuna göre

⁵⁹ H.C. Gürpınar, "Ortaöğretim Öğrencilerinin Eğitimsel Özgeçmişleri ile Uyum Düzeyleri Arasında İlişkiler". *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1994).

⁶⁰ N. Eroğlu, "Empatik Eğitim Düzeyleri Farklı Annelerin Çocuklarının Uyum ve Başarı Düzeyleri". *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, (Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995).

öğrencilerin genel, sosyal ve kişisel uyum düzeylerinin değişmekte olduğu bulunmuştur.⁶¹

Duyan (1997), araştırmasında hastanede yatarak tedavi görme sonucunda sosyal ve kişisel uyumları ciddi bir tehdide maruz kalan ortopedi hastalarına sosyal grup çalışması yöntemiyle yapılan yardımın etkili olup olmadığının ortaya konulması amacıyla deney ve kontrol gruplarında ön test-son test uygulaması ve yorumlanmasını yapmıştır. Araştırma sonucunda hastaneye yatışın ilk dönemlerinde hastaların kendini gerçekleştirme, sosyal uyum, aile ilişkileri, sosyal ilişkileri, normlara uyum, antisosyal eğilimlere sahip olma ve genel uyumlarının orta düzeyde olduğu, grup çalışmasına katılan hastaların kişisel uyum, kendini gerçekleştirme, duygularını kontrol, sosyal uyum, sosyal ilişkiler, normlara uyum ve genel uyum üzerinde grup çalışmasına katılmayan hastalara göre anlamlı bir fark bulunmuştur. Grup çalışmasına katılmayan hastaların nevrotik eğilimlere sahip olma ve antisosyal eğilimlere sahip olma düzeyi grup çalışmasına katılan hastalara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Grup çalışmasına katılmayan hastaların sosyal ilişkilerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir gerileme meydana geldiği bulunmuştur.⁶²

Konu ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar:

Downey ve Walker (1989), çocukların uyumlarında aileden kaynaklanan uygun olmayan davranış ve psikopatoloji gibi iki önemli özellik arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. 7-14 yaş arasındaki 83 çocuk üzerinde yapılan araştırma sonucunda sosyal algıda risk faktörleri ve aileden kaynaklanan yanlış davranış arasında ilişki olduğunu bulmuşlardır. Çocukların uyumlarında sosyal algının risk faktörlerini ödüllendirmesini amaçlamışlardır.⁶³

⁶¹ C.A. Sipahi, "Göçmen Olan ve Olmayan Ortaokul öğrencilerinin Uyum Düzeyleri". *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, (Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997).

⁶² V. Duyan, a.g.e., ss.63.99

⁶³ G. Downey ve E. Walker. "Social Cognition and Adjustment in Childeren at Risk for Psychopathology". *Devolopmental-Psyhology*, (V: 25, n:5, 1989), ss. 835-45

Stroh (1990), araştırmasında çocukların yer değiştirdikten sonra yeni yerleşim yerlerine uyumlarını araştırmışlardır. Araştırma 6-18 yaş arası 45 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda öğrenci çocukların taşınmadan önceki uyum seviyeleri ve babalarının refah düzeyi taşınmadan sonraki uyumun en önemli belirleyicileri olarak bulunmuş, böylece ilk yerleşim yerindeki ilişkiler ve aileye babanın sağladığı ekonomik katkının önem taşıdığı vurgulanmıştır.⁶⁴

Katz (1990), araştırmasında normal çocuklara göre istismarcı çocukların sosyal uyum düzeylerini ölçmüştür. 71 normal ve 31 istismarcı çocuğu denek olarak kullanmıştır. Çocuklarda kendinin farkında olma, stres düzeyi, yalnızlık düzeyi yönünden istismarcı çocukların normal çocuklara göre topluma uyum güçlükleri gösterdikleri, sosyal olarak daha agresif davranışlar gösterdiklerini bulmuştur. Ayrıca bu tür çocukların istismara uğramasının daha kolay olduğunu ortaya koymuştur.⁶⁵

Callahan (1991), genç yaşta üniversiteye giren öğrencilerin uyumlarını kişisel ve aile özellikleri ile tahmin edilip edilemeyeceğini araştırmıştır. Öğrencilerin uyumları ile ilgili değerlendirme okuldaki personel, arkadaş çevresi ve uzman görüşlerine başvurarak yapılmıştır. Okula erken başlamaya karşı çıkmanın en önemli nedeni bu durumun öğrencinin sosyal ve ruhsal açıdan gelişimine olumsuz katkıda bulunmayacağı düşünülmüştür. Araştırma sonucunda uyumla kişisel ve aile özellikleri arasında bir ilişki olduğu, uyumla ilişkili kişisel özelliklerin ise sorumluluk, karşılıklı ilgi, sosyal olarak kendine güven, arkadaşlarıyla ilişkileri, fiziki görünüm olduğu, uyumla ilgili aile özelliklerinin ise çocukla arkadaşça ilişkide bulunma, çalıştığı yerde önemli bir pozisyona sahip aileden gelme, sosyal ve kültürel faaliyette bulunan aileden gelme ve kızların

⁶⁴ L.K.Stroh. "Corporate Mobility; Factors Distinguishing Better Adjusted From Less Well – Adjusted Children and Adolescent". *Child Study Journal*, (V:20, n:1, 1990), ss.19-33

⁶⁵ R.C.Katz. "Psychosocial Adjustment in Adolescent Child Molesters", *Child – Abuse and Neglect*. (V: 14, n:4, 1990), ss.567-575

özellikle anneleriyle çok iyi bir iletişime sahip olmalarının yer aldığı belirtilmiştir.⁶⁶

Stanley (1991), araştırmasında genç yaşta üniversiteye girerek mezun olan öğrencilerin uyum düzeylerini incelemek amacıyla 44 kız üzerinde çalışmıştır. Araştırma sonucunda genç yaşta üniversiteye giren ve mezun olan öğrencilerin entelektüel olarak iyi olduklarını, ayrıca kişilik ve aileden alınan karakter özelliklerinin uyuma etkisinin bulunduğunu, bu öğrencilerin öğretmenleri ve arkadaşlarıyla iyi ilişkiler içinde bulunduklarını açıklamıştır.⁶⁷

Pulkkinen ve Tremblay (1992), araştırmalarında değişik kültürlerden gelen çocukların gelişim özellikleri ve uyumları üzerinde çalışmışlardır. Finlandiya, Fransız ve Kanadalı çocuklar arasında yapılan araştırmada değişik kültürlerden gelen erkek çocukların hiperaktiflik, davranış bozukluğu, dikkatsizlik, sosyal olmama ve agresif davranışları olduğu bulunmuştur.⁶⁸

Taylor ve arkadaşları (1993), Afrikalı ve Amerikalı 52 erkek ve 73 kız öğrenci üzerinde arkadaşlık ve uyum arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonucunda arkadaşlık ile gençlerin uyum düzeyleri ve otoriter aile tipi arasında önemli ilişkilerin olduğu bulunmuştur. Çalışma sonuçları aile ilişkilerinin gençlerin arkadaşlık ilişkilerini de etkilediğini göstermiştir. Aile ilişkileri kontrol edildiği zaman ise, arkadaşlık ve uyum arasında bulunan anlamlı ilişki anlamsız hale gelmiştir. Arkadaş ilişkileri ve uyum arasındaki ilişkiye bakıldığında ise arkadaşlığın sosyal uyumu üç şekilde etkilediği görülebilir. Bunlar; (1) çocuk ve genç uyumu geniş arkadaş çevresinden önemli derecede etkilenir, (2) arkadaşlık

⁶⁶ C.M. Callahan, "Socioemotional Adjustment of Adolescent Girls Enrolled in a Residential Acceleration Program". *Gifted – Child. Quarterly*, (V:35, n:2, 1991) ss.67-70

⁶⁷ J.C. Stanley. "Critique of Sociomotional Adjustment of Adolescent Girls Enrolled in a Residential Acceleration Program". *Gifted-Child-Quarterly*, (V:35, n:2, 1991), ss.53-66

⁶⁸ L. Pulkkinen ve R.E. Tremblay, "Patterns of Boys Social Adjustment in Two Cultures and at Different Ages: A Longitudinal Perspective. *International-Journal of Behavioral Development*. (V:15, n:4, 1992), ss.527-553

özellikle tek aileli ve genç anneler çok daha faydalıdır, (3) arkadaşlık ilişkileri çocuğun sosyalleşmesini direk olarak etkileyebilir. Afrikan-Amerikan aileler arasındaki arkadaşlık ilişkileri ile hem gençlerin uyumu hem de uygun aile davranışları arasında bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Özellikle akrabalarından sosyal ve moral olarak destek alan tek aileli evlerde yaşayan gençler daha yüksek kişisel güven ve daha düşük problemlili davranış göstermeye meyilli oldukları görülmüştür.⁶⁹

Koopmans (1993), araştırmasında aile uyumsuzluğunun gençlerin uyumuna etkisini ölçmek amacıyla 283 üniversite öğrencisi üzerinde ailedeki anne-baba arasındaki ilişki, kardeşler arasındaki ilişki, ana baba ve çocuklar arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Öğrencilere sosyal ve ruhsal bir problemleri olduğu zaman profesyonel bir yardım alıp almadıkları sorularak uyum problemleri konusunda anket doldurtulmuştur. Çalışma sonunda aile birliği ve bağlılık ilişkilerinin bozulmasının uyum problemlerinin önemli belirleyicisi olduğu bulunmuştur. Diğer taraftan aile uyumu uyum probleminin bir belirleyicisi olarak bulunmamıştır.⁷⁰

Fraser (1996), araştırmasında ergenlik çağındaki uyum ve agresif davranışları üzerinde aile, okul, arkadaş grubu ve toplum içerisinde etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda aile içerisinde ve ilk çocukluk arkadaşlarıyla olan ilişkiler, çocuğun okulda sosyal olarak reddedilmesi ve kişilerarası ilişkilerde sosyal amaçlara ulaşmada agresif davranışları kullanmada önemli bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur.⁷¹

⁶⁹ R.D. Taylor ve Diğerleri. "Influence of Kinship Social Support on the Parenting Experiences and Psychosocial Adjustment of African-American Adolescent". *Devolepmantal-Psychology*. (V:29, n:2, 1993), ss.382-388

⁷⁰ M. Koopmans. "Socio-Emotional Adjustment in Adolescence and the Perception of Family". *Dissertation Abstracts İnternationsl*, 1993, s.23

⁷¹ M.W. Fraser. "Agressive Behavior in Childhood and Early Adolescence. An Ecological-Devolepmantal Perspective on Youth Violence". *Dissertation Abstracts İnternational*. (V:41, n:4, 1996), ss.347-361

Grenberger ve Chen (1996), Algılanan aile ilişkileri ve depresif semptomlarla etnik yapı arasındaki ilişkiyi Avrupa ve Asya'dan Amerikaya gelen gençlerin üzerinde inceleyen araştırmalarında, ilk ergenlik yıllarında etnik farklılıkların depresif semptomların gösterilmesinde önemli bir etkisinin olmadığını ve Asya'dan göç eden Amerikalı gençlerde depresif davranışların Avrupadan gelen Amerikalılardan daha fazla olduğunu ortaya koymuştur.⁷²

Vitaro ve arkadaşları (1997), araştırmalarında kavgacı gençler arasında suç gelişmesinde arkadaşların etkisini incelemek için yüksek oranda kavgacı, orta derecede anlaşma yanlısı ve yüksek derecede anlaşma yanlısı gruplar arasında bu gruplardaki kişilerin arkadaşlarının özelliklerine bağlı olarak suç durumlarında bir artış veya azalış olup olmadığını araştırmışlardır. 868 erkek öğrenci öğretmenlerinin değerlendirmelerine göre dört gruba ayrılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, sinirli-rahatsız edici erkek çocuklarla arkadaşlık yapan 13 yaşlarında orta derecede kavgacı çocukların daha fazla suça meyilli oldukları bulunmuştur. Öte yandan yüksek derecede kavgacı ve anlaşma yanlısı çocuklar arkadaşlarının özelliklerinden etkilenmemişlerdir. Araştırma sonucunda hem kişisel özelliklerin hem de arkadaş özelliklerinin suça meyilli olmada önemli etkilere sahip olduğunu belirtmişlerdir.⁷³

Sowa ve May (1997), yetenekli öğrencilerin sosyal ve duygusal uyumlarını incelemişlerdir. Araştırma 9-14 yaşları arasında 20 yetenekli çocuk ve genç üzerinde yapılmıştır. Çocuk ve gençlerin sosyal ve duygusal uyum düzeyleri ölçülmüş bunda stres faktörlerinden yararlanılmıştır. Sonuçta kişisel, ailesel, okul ve dış çevreden gelen etmenlerin sosyal uyum üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir.⁷⁴

⁷² E. Grenberger ve C.Chan. "Perceived Family Relationships and Depressed Mood in Early and Late Adolescence: A Comparison of Ewopean and Asian American". Aissertation Abatiacts İnternational. (V:32, n:4, 1996), ss.707-716

⁷³ F.Vitaro ve Diğ. "Dexisruptiveness, Friends Characteristics and Delinquency in Early Adolescence: A Teest Of Two Campeting Models of Devolopment". Child Devolopment. (V:68, n:4, 1997), ss.676-689

⁷⁴ C.S. Sowa ve K.M.May., a.g.m., ss.36-43

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve çözümleme yolları açıklanmıştır.

Araştırma Modeli

Yetiştirme Yurdu öğrencileri ile aile yanında kalan öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin okul başarılarına etkisinin incelendiği bu araştırma betimsel bir araştırmadır.

Araştırmanın yaşanılan ortam, cinsiyet gibi bağımsız değişkenleri ile bağımlı değişken olarak Hacettepe Kişilik Envanteri ile ölçülen kişisel, sosyal ve genel uyum düzeyi ve okul başarıları arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Samsun Yaşar Doğu Erkek Yetiştirme Yurdu ile Samsun Kız Yetiştirme Yurdu ve Samsun İli içerisinde liseye devam eden 15-18 yaş arası öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise Samsun Erkek Yetiştirme Yurdundan 39 öğrenci, Kız Yetiştirme Yurdundan 20 öğrenci olmak üzere 59; Samsunda eğitim veren ve sosyo-ekonomik düzey olarak aynı kategoride değerlendirilebilecek Karşıyaka ve Mithat Paşa Lisesinden 26 erkek, 48 kız olmak üzere 74; toplam 133 öğrenci oluşturmuştur.

Örnekleme giren öğrencilerin kaldıkları ortam, cinsiyet ve okul başarılarına ait sayısal bilgiler Tablo 1,2,3'te verilmiştir.

Tablo-1: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kaldıkları Ortama Göre Dağılımları ve Yüzdelere

Kalınan Ortam	N	%	Geçerli Yüzde
Yetiştirme Yurdu	59	44,36	44,36
Aile Yanı	74	55,64	55,64
Toplam	133	100.00	100.00

Tablo-2: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları ve Yüzdelere

Cinsiyet	Yetiştirme Yurdu	Aile Yanı	N	%	Geçerli Yüzde
Erkek	39	26	59	48,87	48,87
Kız	20	48	68	51,13	51,13
Toplam	59	74	133	100.00	100.00

Tablo-3: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okul Başarı Düzeylerine göre Dağılımları ve Yüzdelere

Başarı Durumu	N	%	Geçerli Yüzde
Teşekkürname-Takdirname	25	18,80	18,80
Zayıfsız ve 1 zayıf	35	26,32	26,32
2 ve 3 zayıf	37	27,82	27,82
4 ve daha fazla zayıf	36	27,07	27,07
Toplam	133	100.00	100.00

Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğrencilere ilişkin tanıtıcı bilgilerin elde edilebilmesi için araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu ile öğrencilerin sosyal ve kişisel uyum düzeyini ölçmek üzere Hacettepe Kişilik Envanteri (HKE) kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu ve envantere ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırma Kapsamındaki öğrencilerin demografik özelliklerinin saptanması için araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Öğrencinin cinsiyeti, yaşı, sınıfı, kaldığı yer, okul başarı durumuna ilişkin sorular bulunmaktadır.

Öğrencilerin okul başarı durumları dört gruba ayrılmış ve istatistiksel işlemlerde bu gruplardan Takdirname-Teşekkür için 4 puan, Direkt Geçme-1 Zayıf için 3 puan, 2 ve 3 zayıf için 2 puan, 4 ve daha fazla zayıf olanlar için 1 puan verilerek değerlendirilmiştir.

Kişisel bilgi formunun bir örneği ekte sunulmuştur.

Hacettepe Kişilik Envanteri (HKE)

Bu bölümde araştırmada kullanılan Hacettepe Kişilik Envanterinin güvenirliği, geçerliliği, uygulama biçimleri, uygulama koşulları, uygulama süresi, puanlanması ve puanların normları hakkındaki bilgilere yer verilmiştir.

HKE'nin Takım ve Alt Ölçeklerinin Açıklanmaları

Bu araştırmada Hacettepe Kişilik Envanteri kullanılmıştır. Bu envantere "Kişisel Uyum" için dört ve "Sosyal Uyum" içinde dört olmak üzere sekiz alt ölçekten oluşmuştur. Alt ölçeklerin her birinde 20'şer madde vardır. Geçerlik (G) puanı için ayrıca sekiz madde bulunmaktadır. Envanter toplam 168 maddeden oluşmaktadır. "Kişisel" ve "Sosyal Uyumu" oluşturan ve ölçme aracının kapsamına dahil edilen sekiz alt ölçeğe ilişkin açıklamalar aşağıda verilmiştir.

1. Kendini Gerçekleştirme (KG):

Kendini gerçekleştirme puanı, kendini gerçekleştiren kişinin davranış özelliklerinden kendine güvenme, kendi yeteneklerinin farkında olma, kendi kendine karar verebilme, doğru bildiğini söyleyebilme, kabul edildiği ve bir işe yaradığı duygusu içinde olma gibi niteliklerle ilişkilidir. Puanın yüksek ya da düşük olması, bireyin bu nitelikteki davranışlarını değerlendirme olanağı sağlamaktadır.

2. Duygusal Kararlılık (DK):

Duygusal kararlılık puanının yüksek oluşu, bireyin duygusal yönden kararlı olduğunu belirtir. Duygusal kararlılık puanı yüksek olan bireyler, genellikle kendin güvenen, az üzülen, alıngan olmama özellikleri gösteren kişilerdir. Çoğu kez sakin ve huzurlu bireyler izlenimi verirler.

Başkalarından pek az tavsiye isterler. Kendi kararlarını kendileri verme eğilimindedirler. Ortaya çıkan yeni ve yabancı durumlardan çekinmezler. Acil durumlarda etkili davranışlar gösterebilirler. Puanı düşük olan kişiler gergin ve kaygılı olurlar. Sıkıntılı durumlarda gözyaşlarını tutamazlar. Karşılaştıkları yeni durumlarda ise ya korkak ve çekingen, ya da aşırı düzeyde atak ve kavgacı olabilirler.

3. Nevrotik Eğilimler (NE):

Nevrotik belirtileri olan kişiler, kronik yorgunluk, baş ağrısı, uyuyamama, görme güçlükleri, iştahsızlık vb.gibi çeşitli psikomatik belirtilerin birinden ya da birkaçından şikayetçidirler. Nevrotik kişiler duygusal çatışmalarını genellikle fiziksel yollardan ifade etmektedirler. Ayrıca nevrotik eğilimler benliğini olduğu gibi kabul edemez, mükemmeliyetçi olma, eleştiriye açık olmama gibi davranışları da içerir.

Nevrotik eğilimler puanını yüksek bulunması bu tür belirtilerin azlığını, düşük olması ise çokluğunu belirtir.

4. Psikotik Belirtiler (PB):

Psikotik belirtiler puanının düşük olduğu bireylerde insanlardan uzaklaşma ve yalnız kalmayı yeğleme eğilimi, dikkatini bir noktada toplama güçlüğü ve hayal kurma eğilimi gözlenir. Bu bireyler alıngan ve aşırı duygusaldırlar. Kendilerine yönelik düşünceleri fazladır.

Psikotik belirtiler puanının yüksek olduğu, normal bir uyum tarzında ise birey, belirli ölçüler içinde, hayal dünyasından bağımsız olarak yaşamını sürdürür. Nevrotik eğilimler puanında olduğu gibi psikotik belirtiler puanının yüksek bulunması, bu tür belirtilerin azlığını, düşük olması ise çokluğunu gösterir.

5. Aile İlişkileri (Aİ):

Bu alt ölçekten elde edilen puan, bireyin ailesi ile olan ilişkilerini yansıtır. Puanın yüksek bulunması, kişinin anne-babası ve kardeşleri ile dostça ve sağlıklı ilişkiler içinde olduğunu, ailesini sevdiğini ve ailesi tarafından sevildiğini gösterir.

Bu tür bireyler, aile üyelerini normal ölçüler içinde, kendilerinden istekte bulunan ancak belli düzeyde bağımsız olma hakkını, onlara tanıyan kişiler olarak görürler. Zamanlarının çoğunu aileleri ile evde geçirirler ve birlikte etkinlik gösterirler.

Aile ilişkileri puanının düşük bulunması ise bireyin ailesi ile olan ilişkilerinde, karışıklık ve uyumsuzluk bulunduğuna işaret eder. Genellikle ana babası ve kardeşleriyle problemleri olan bireyler, aile üyelerini çok otoriter bulurlar, onların kendilerinden çok fazla şey beklediklerini düşünürler. Çok zorunlu durumlar dışında, evde olmaktan kaçınırlar, evden kaçma isteklerini sık sık ifade ederler.

6. Sosyal İlişkiler (Sİ):

Sosyal ilişkiler puanı, bireyin diğer insanlarla olan ilişkilerinin niteliğini belirtir. Puanın yüksek oluşu sosyal olgunluk yönünden bireyin uyumlu ve sosyal becerilerinin yüksek düzeyde olduğuna işaret eder. Bu kişiler arkadaşları ve diğer

yetişkin grupları içinde mutlu ve rahat bir görünüm verirler. Konuşmaktan hoşlanırlar, başkalarının söylediklerine ilgi gösterirler. Başkalarını sever ve başkaları tarafından sevilirler. Topluluk içinde esnek bir tutum benimserler, kabul gören davranışlar sergilerler, sosyal durumlarda uygun şekilde idare etmesini bilirler.

Sosyal ilişkiler puanının düşük olması ise bireyin sosyal beceriler ve sosyalleşme bakımından durgun olduğu anlamına gelir. Bu kişiler, arkadaş ve yetişkin grupları içerisinde iken, kendilerini rahat ve mutlu hissetmezler. Konuşmaktan ve başkaları ile birarada olmaktan hoşlanmazlar. Dışarıdan gelen sosyal uyarıcılara karşı tepki göstermede isteksiz hareket ederler ya da hiç tepki göstermezler.

7. Sosyal Normlar (SN):

Sosyal normlar puanı, uyulması zorunlu yasal durumlara olduğu kadar, dikkate alınması gereken sosyal kurum ve toplum değerlerine ve başkalarının haklarına saygılı olma, bunun yanı sıra kendi istek ve gereksinimlerini de toplumla uzlaşarak, belli ölçülerde bağımsız olarak karşılama gibi davranışları ölçer.

Sosyal normlar puanının yüksek olması, bireyin başkalarının haklarını anlayışla karşıladığını, kişisel isteklerini grubun gereksinimlerine göre erteleyebileceğini yada değiştirebildiği gösterir. Bu kişiler toplumda neyin yanlış neyin doğru olarak kabul edildiğinin bilincindedirler.

8. Antisosyal Eğilimler (AE):

Antisosyal eğilimler puanının düşük olması, bireyin antisosyal eğilimlere sahip olduğunu gösterir. Antisosyal eğilimleri olan kişiler, genellikle sert, öfkeyle dolu, kavgacı, incitme isteği duyan, zor kullanmaya eğilimli olan, öç alma duyguları içinde olan, saygısız bireylerdir. Eşyalara, özellikle başkalarının eşyalarına zarar vermekten, bilinçli olarak toplumsal normlara ters düşen davranışlarda bulunmaktan hoşlanırlar. Bu şekilde kişisel doyum sağlamaya çalışırlar.

Antisosyal eğilimler puanının yüksek olması, bireyin belli ölçüler içinde bu tür eğilimleri olmadığına işaret eder.

HKE'nin Uygulanması

Bu bölümde HKE'nin uygulanması ve puanlanmasına ilişkin bilgiler verilmiş ve araştırmada karşılaşılan durumlar hakkında bilgiler aktarılmıştır. Hacettepe Kişilik Envanteri bireysel, sözel ve gruba uygulama olmak üzere üç farklı biçimde uygulanabilmektedir. Uygulama biçimlerine ilişkin bilgiler kısaca aşağıda verilmiştir.

Bireysel Uygulama

Bireysel uygulamada, kişiye bir cevap kağıdı verilerek üzerindeki isim, cinsiyet ve yaş gibi bilgiler yazdırılır. Kendisine envanterin ilk sayfasındaki açıklama ya okunur, ya da duruma göre kendisinin okuması istenir. Kişinin açıklamayı iyice anladığı kanısına varılınca envanteri açıp cevaplandırmaya başlaması söylenir.⁷⁵

Bu araştırmada Yetiştirme Yurdunda kalan öğrencilere envanter bireysel olarak uygulanmıştır. Öğrenciler envanteri kendileri okumuşlar ve yanıtlarını vermişlerdir. Öğrencilerin tamamı yanıtları rahatlıkla vermişlerdir. Öğrencilerin tamamı yanıtları rahatlıkla vermişlerdir. Envanteri dolduran öğrencilerin hiçbirisi boş yanıt bırakmamışlardır. Bu da envanterin değerlendirilmesinde büyük kolaylık sağlamıştır.

Sözel Uygulama

Sözel uygulama, kavrayış ve yaşantı düzeyi olarak belirli bir olgunluğa ulaşmış olmasına karşın yeterli düzeyde okuma yazma bilmeyenlere, görme veya ortopedik bir özürü olanlara bireysel olarak yapılır. Sözel uygulamada uygulayıcı

⁷⁵ İ.E. Özgüven, a.g.e., s.21.

bir kişi, envanterdeki maddeleri sıra ile karşısındaki kişiye okur ve onun “evet” veya “hayır” şeklindeki verdiği cevapları cevap kağıdına işaretler.⁷⁶

Bu araştırmada öğrenciler envanteri kendileri okuyup cevaplayabildikleri için sözel uygulama yapılmamıştır.

Gruba Uygulama

HKE’nin gruplara uygulanması da aynen bireysel uygulamadaki esaslara göre yapılır. Cevap kağıtları dağıtılıp, üzerindeki bilgiler doldurulduktan sonra, envanter dağıtılarak üzerindeki açıklama yüksek sesle okunur. Ya da duruma göre kendilerinin okumaları istenebilir. Ancak açıklamanın yüksek sesle okunması ve envanteri olan kişilerin de açıklamayı ellerindeki envanter üzerinde izlemeleri yolu daha etkili olmaktadır.

Envanterin gruba uygulanmasında, bireylerin diğerlerinin cevaplarından etkilenmemesi, bağımsız olarak kendi kişisel cevaplarını vermesi için, aralıklı oturtulması, standart bir test uygulama koşulları içinde yapılmasına özen gösterilmelidir. Bazı maddeleri cevaplandırırken kişi arkadaşının cevabını öğrenmek, konuşmak isteyebilir. Bu tür davranışlar cevapları kalıplaştıracağından, kişisel cevapları saptıracağından hoşgörü ile karşılanmalıdır.

Gruptaki kişi sayısının 25’i aşması halinde yaklaşık her 30-35 kişi için bir yardımcı bulundurulması yararlı olur. Uygulama sırasında herhangi bir maddenin açıklanması istenebilir. Envanterin hazırlanışında, bireyin maddeyi kendi yaşantısına göre yorumlaması ve kendine özgü kişisel cevabı vermesi önemli olduğundan madde ile ilgili açıklamalar yapmakta kaçınmalı, kişiye maddelerin herkes için “doğru” yada “yanlış” bir cevabı olmadığı, maddeyi tekrar okuması ve kendisine en uygun gelen cevabı işaretlemesi istenmelidir.

⁷⁶ İ.E. Özgüven, a.g.e., s.21.

Bireysel ve grup uygulamalarında, envanter ve cevap kağıtlarının bireylere verilerek, dışarda, evde, iş yerinde cevaplandırıp getirmeleri gibi standart uygulama düzenine uymayan uygulama biçimlerinden kaçınılmalıdır.

Bu araştırmada okullardaki öğrencilere grupla uygulama yöntemi kullanılmıştır.

HKE'nin Genel Uygulama Koşulları

HKE'nin gerek bireysel ve gerek gruba yönelik uygulamalarında, envanterin uygulandığı yerin, bir test uygulama yerinin genel koşullarına uygun olmasına özen gösterilmelidir. Envanterin uygulanacağı oda veya salon gürültüden uzak, sakın bir yerde olmalı iyi ışıklandırılmış ve havalandırılmış olmalıdır. Envanter uygulanan kişiye rahat çalışabileceği bir yer sağlanmalıdır.

Kullanılabilecek sayıda envanter ve cevap kağıdı önceden hazırlanmalı, envanter üzerinde önceki uygulamadan kalma karalama ve işaretler varsa bunlar temizlenmiş olmalıdır. Kalem bulunmaması ve kırılması halinde bireylere vermek üzere bir miktar kurşun kalem bulundurulması yararlı olur.⁷⁷

Bu araştırmada Yetiştirme Yurdundaki Öğrenciler için bireysel uygulama yapıldığı için belirtilen hususlara azami dikkat gösterilmiştir. Okullardaki öğrenciler için sınıfa ses gelmemesine, sükunetin sağlanmasına, yeterli kalem bulundurulmasına ve karalama yapılmamasında dikkat edilmiştir.

HKE'nin Uygulama Süresi

HKE'nin uygulanması için belirli bir zaman sınırlaması yoktur. Süre, deneklerin öğrenim düzeyleri ve okuma hızlarına göre değişmektedir. Normal olarak, envanterin cevaplandırılması 35-40 dakika içerisinde bitirilmektedir. Az bir olasılık olmakla birlikte, bazı hallerde bu sürenin arttığı görülebilir. Envanterdeki tüm maddelerin rahatlıkla cevaplandırılmasına izin verilmelidir.

⁷⁷ İ.E. Özgüven, a.g.e., s.22

Bu araştırmada HKE'nin doldurulma süresi 40-60 dakika oranında değişmektedir.

HKE'nin Puanlanması

HKE zorunlu seçme tekniğine göre hazırlanmıştır. Cevap seçenekleri “evet” yada “hayır” olmak üzere ikidir. Anahtarda belirtilen her cevap için bir puan verilir. Alt ölçekler 20'şer maddeden oluşmuştur. Alt ölçeklerden alınan puanlar 0 ile 20 arasında değişmektedir. Puanın yüksek olması uyum düzeyinin yüksek olduğunu gösterir.⁷⁸

HKE'de maddelerin dağılımı bir tek anahtarla tüm alt ölçeklere ilişkin puanların elde edilebileceği bir desen içinde yapılmıştır. Puanlamada bir tek anahtar kullanılmaktadır. Puanlama “kaba kontrol” ve “puanlama” olarak iki aşamada yapılmalıdır. Kaba kontrol aşamasında, puanlamadan önce cevap kağıtları gözden geçirilmeli, bir maddede, “evet” ve “hayır” cevap yerlerinden her ikisi de karalanmış olanların üzeri kırmızı kalemle, cevap anahtarının deliklerinden görünecek şekilde yatay olarak çizilmelidir. Çünkü bu tür cevaplandırmalar puanlamada boş bırakılmış sayılacaktır.

Cevap kağıtlarında alt ölçeklere ilişkin maddeler, iki yada üçer sıra halinde soldan sağa doğru yatay çizgilerle belirtilmiştir. Puanlama belirli bir puanı elde etmek üzere yatay çizgiler arasındaki maddeleri soldan sağa doğru izleyerek yapılmaktadır. Sağ tarafta, puanların sembolleri ve boş bırakılan madde sayısının yazılacağı (B) sütunu ve puanların yazılacağı boş yerler bulunmaktadır. Cevap kağıdında, her alt puana ilişkin maddelerden boş bırakılan ve çift işaretlendiği için üzeri kırmızı kalemle çizilmiş olan maddelerin sayısı, bir “geçerlik puanı” olan (B) sütununda belirtilen yerlere yazılmalıdır.

Kaba kontrolleri yapıldıktan sonra, cevap kağıtları “HKE Cevap Anahtarı” ile puanlanmalıdır. Puanlarken, önce anahtar cevap kağıdına tam

⁷⁸ İ.E. Özgüven, a.g.e., s.23

olarak, uygun şekilde yerleştirilmeli, sonra yatay çizgilerle ayrılmış olan maddelerden işaretlenmiş olanlar soldan sağa doğru sayılarak cevap anahtarında puan yazmak için kesilmiş yere bireyin cevap kağıdına yazılmalıdır. Kaba kontrol sırasında kırmızı kalemle çizilmiş olan cevaplar sayılmamalıdır.

Cevap kağıdının en altındaki sırada bulunan (G) puanı bireylerin envanteri cevaplandırma davranışına ilişkin bir “Geçerlik” puanıdır. Geçerlik puanının elde edilişi, normal puanlama yönteminden farklıdır. Cevaplama anahtarında geçerlik puanı ile ilgili olan en alt sırada (E) ve (H) cevap yerlerinden ikiside görünecek şekilde kesilmiş ve her maddenin altına parantezler için bir başka maddenin numarası yazılmıştır. 8 maddeden oluşan geçerlik puanı elde ederken, her seferinde bu iki maddeye verilen cevaplara bakılarak, her ikisinin (EE) ve (HH) olması halinde bir puan verilmeli iki cevabın (EH) ve (HE) olması, yani tutarsız olması halinde ise puan verilmemelidir. Bu işlem yolu ile elde edilen puanların sayısı (G) puana ilişkin yere yazılmalıdır.

Geçerlik puanının elde edilişinde aynı şekilde işaretlenmiş olması gereken ikili maddeler aşağıda verilmiştir.

(21-167), (42-143), (63-120), (84-95), (105-71), (126-48), (147-25), (168-1). Bu maddeler, cevap kağıdında aynı şekilde işaretlenmiş ise puan verilmeli, farklı ise puan verilmemelidir.⁷⁹

HKE’nin Güvenirlik ve Geçerliği

Bu bölümde önce Hacettepe Kişilik Envanteri’nin güvenirliliği daha sonra da geçerliliğine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

HKE’nin Güvenirliliği

Farklı gruplar üzerinde Özgüven ve başkaları tarafından KR-ZI ve envanterin aralıklı tekrarı yöntemiyle yapılan çok sayıdaki güvenirlilik katsayılarının ortancası olarak, alt ölçeklere ilişkin güvenirlilik katsayıları 58 ile 92

⁷⁹ İ.E. Özgüven, a.g.e., s.24

arasında ve ortalama 82 civarında, toplam puanlara ilişkin güvenirlik katsayıları ise, kişisel uyum (KU).93: Sosyal Uyum (SU).84 ve Genel Uyum (GU) için 92 bulunmuştur.

HKE'nin sekiz alt ölçeği arasındaki korelasyonlar "kişisel uyum" için 0,38-0,43 arasında, ortanca 0,40 arasında değişmektedir. Bu sonuçlar, alt ölçeklerin ölçeğe özgü niteliklerini koruyacak düzeyde düşük, toplam puana katkı getirecek ölçüde de yüksek tutarlı ve homojen bir yapıda olduğunu gösterir.⁸⁰

HKE'nin Geçerliği

"Normal" ve "Uyumsuz" olduğu bilinen "zıt gruplar" üzerinde yapılan araştırmalarda, envanterin alt ölçeklerinin tümünün önemli düzeyde bu grupları birbirinden ayırdedebildiği görülmüştür.

Bireyin maksatlı cevaplandırma davranışı üzerinde "yanıltma" ile ilgili çalışma sonuçları da kişinin "normal" cevaplandırmadan farklı olarak kendisini önemli düzeyde "uyumlu" ya da "uyumsuz" göstermede başarılı olmadığını göstermiştir.

"Benzer ölçekler geçerliği" yöntemi ile yapılan çalışmalarda, HKE puanları ile MMPI alt ölçekleri arasındaki korelasyonların çoğunluğu 50'nin üzerinde olmak üzere 40 ile 78 arasında değişmiştir. "SCL-90", "Durumluluk ve Sürekli Kaygı Ölçeği", "Benlik Tasarımı" ölçekleri ile yapılan "yapıkavram" ve "benzer ölçekler geçerliği" çalışmalarında HKE'nin klinik vakalarla normal kişileri ayırdedebildiğini göstermiştir.⁸¹

HKE'nin Puanlarının Normları

Envanterden elde edilen puanlar "ham puan"lardır. Ham puanlar bireyin ölçülen nitelikler yönünden durumun ne olduğu hakkında açık bir anlam

⁸⁰ İ.E. Özgüven, a.g.e., s.29

⁸¹ Aynı, a.g.e., s.36

vermezler. Bireyin aldığı puan bir referans grubuna göre karşılaştırıldığı zaman bir anlam kazanır.⁸²

HKE'ye ilişkin bireysel puanların yorumlanması için “yüzdelik normlar” geliştirilmiştir. Buna göre, yüzdelik puanların kritik ve önemli değerleri verilmiştir. Bu amaçla yüzdelik puanların ortancalarının ham puan karşılığı olan ortancaları %50 ve %75 ile uyumsuzluk işareti olarak puan dağılımında kritik bölgeyi oluşturan %25 yüzdelik verilmiştir. Aşağıda HKE'nin çeşitli norm gruplarına uygulanmasından elde edilen yüzdelik normların ortalama olarak %75, %50 ve %25 yüzdeliklerin ham puan karşılıkları verilmiştir.

Tablo-4: HKE Ham Puan Karşılıklarının Yüzdelik Normları

Yüzdelik normlar	KG	DK	NE	PB	KU	Aİ	Sİ	SN	AE	SU	GU
%75	12	11	12	12	43	13	13	13	12	52	95
%50	9	8	9	9	36	10	10	10	9	46	82
%25	6	5	6	6	30	7	7	7	6	40	70

HKE'den alınan puanların azalması uyum puanlarının düştüğü anlamına gelmektedir. Buna göre; %25'in karşılığı olan puanlar “uyumsuzluk” ucuna ilişkin “kritik bölgenin” üst sınırını göstermektedir. Bu üstündeki puanlarla, bunlardan daha düşük puan alanlar, o alt ölçeğin işaret ettiği nitelikler bakımından bazı uyum problemleri olabileceği olasılığını hatırlatmaktadır.⁸³

Bu araştırma deneklerin aldıkları puanlar yüzdelik olarak %25, %50 ve %75 olarak ele alınmış ve yorumlamalarda faydalanılmıştır.

⁸² İ.E. Özgüven, a.g.e., s.38

⁸³ Aynı, s.39

Cevap Kağıtlarının Geçerliği

Cevap kağıtları puanlamadan önce, öncelikle (B) ve (G) puanlarının elde edilmesinde yarar vardır. B puanı bireyin envanteri cevaplandırırken gerçek olarak kendisini yaşantıları doğrultusunda ifade edip etmediği, kendisini savunucu bir tutum içinde olup olmadığı yönünü kabaca ifade eden bir geçerlik puanıdır.

Boş bırakılan madde sayısı toplanarak elde edilmektedir. (B) puanının artması negatif olarak yorumlanmaktadır. Cevap kağıdındaki (B) puanının bir alt ölçekte 2 ve 8 alt ölçek toplamı olarak 8 ve daha fazla olması halinde cevap kağıdı geçersiz sayılmalı ve puanlamaya dahil edilmemelidir. (B) puanı uygulamada boş bırakılmayıp işaretlendiğinden kontrol ihtiyacına pek gerek kalmamaktadır.

G puanı ifade edildiği üzere, bireyin envanteri dikkatli ve bilinçli bir içyönü ile cevaplandırıp cevaplandırmadığı, dikkatle her maddeyi okuyup incelemeyen cevap kağıdını doldurup doldurmadığı gibi envanteri cevaplandırma davranışına ilişkin bir geçerlik puanıdır. Geçerlik puanının olabileceği maksimum değer 8'dir. Uygulamada, G puanının 5 ve daha aşağı olması halinde cevap kağıdı geçersiz sayılmakta ve puanlamaya dahil edilmemektedir.

Cevap kağıtlarının, puanlama kurallarına uygun şekilde puanlaması sonucunda, geçerlik puanları olan B ve G ve Kişisel Uyum alt ölçeklerine ilişkin KG, DK, NE ve PB puanları ile Sosyal Uyum alt ölçeklerine ilişkin AI, SI, SN ve AE puanları elde edilmiş olacaktır.

HKE toplam puanları olan, “Kişisel Uyum” ve “Sosyal Uyum” ve “Genel Uyum” puanlarını elde etmek için, ilk dört puan toplanarak kişisel uyum, kişisel uyum alt puanlarını izleyen dört puan toplanarak sosyal uyum ve sekiz alt ölçeğe ilişkin puanların toplamı alınarak “genel uyum” puanları elde edilmeli ve cevap kağıdının sağ-üst köşesinde ayrılan yere yazılmalıdır. Böylece, HKE'den 2

geçerlik, 8 alt ölçek, 3 toplam ölçek puanı olmak üzere 13 puan elde edilmiş olacaktır.⁸⁴

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırmanın amaçları çerçevesinde, denencelerin sınanmasında, Yetiştirme Yurdunda kalan öğrenciler ile ailesi yanında kalan öğrencilerin Hacettepe Kişilik Envanterinden aldıkları puanlar arasında bir fark olup olmadığı, farkın anlamlılık düzeyini belirlemek amacıyla t-testi uygulanmıştır. Araştırmada istatistiksel anlamlılık düzeyi .01 ve .05 olarak kabul edilmiştir.

Araştırma verileri bilgisayarda işlenerek istatistiksel çözümler yapılmış ve sonuçlar tablolar halinde düzenlenmiştir. İşlemlerin yapılmasında sosyal bilimlerde istatistiksel çözümler için paket program şeklinde hazırlanan SPSS programı kullanılmıştır.

Öğrencilerin HKE'den aldıkları puanların karşılaştırılması, okul başarı düzeylerine etkisi, ortalamalar arası farkın anlamlılık düzeyi için t-testi uygulanmıştır. Bu çözümleme yöntemiyle elde edilen bilgiler, bulgular, tartışma ve yorum bölümlerinde tablolar şeklinde gösterilmiştir.

⁸⁴ İ.E. Özgüven, a.g.e., s.25

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmada ele alınan amaçlar doğrultusunda elde edilen verilerin istatistiksel çözümlmeleri sonucunda elde edilen bulgular verilmektedir.

Örneklem grubunu oluşturan öğrencilere uygulanan “Kişisel Bilgi Formu”ndan elde edilen, örneklem grubunun cinsiyet, barınılan ortam ve başarı durumlarına ilişkin özellikler ve yüzde dağılımları yöntem bölümünde verildiği için bulgular bölümünde tekrar verilmemiştir. Yapılan istatistiksel çözümlmeler sonucu elde edilen bulgular, araştırmanın denencelerinin sunuluş sırasına göre değerlendirilmiştir.

Tablo-5: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Okul Başarısı Düzeylerinin Karşılaştırılması

Başarı Düzeyi	Barınılan ortam	N	Ort	St.S	t	P
	Yetiştirme Yurdu	59	2.07	1.16	-2.96	0.00
	Aile Yanı	74	2.61	0.95		

$P < .01$

Tablo 5’e bakıldığında; öğrencilerin kaldıkları ortama göre okul başarıları ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık görülmektedir.

Tablo-6: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Kendini Gerçekleştirme Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	59	11.69	3.20	-3.31	0.00
Aile Yanı	74	13.46	2.74		

$P < .01$

Tablo 6’ya bakıldığında; öğrencilerin kaldıkları ortama göre kendini gerçekleştirme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılık görülmektedir.

Tablo-7: Yetiştirme Yurdu ile Aile Yanında Kalan Öğrencilerin Duygusal Kararlılık Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	59	8.53	3.13	-1.61	0.11
Aile Yanı	74	9.41	3.14		

$P > .05$

Tablo 7'ye bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin duygusal kararlılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo-8: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Nevrotik Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	59	8.93	2.85	-2.61	0.01
Aile Yanı	74	10.39	3.46		

$P < .05$

Tablo 8'e bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin nevroitik eğilim düzeyleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir.

Tablo-9: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Psikotik Belirti Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	59	8.39	3.45	-1.87	0.06
Aile Yanı	74	9.58	3.79		

$P > .05$

Tablo 9'a bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin psikotik belirti düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo-10: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	59	37.59	9.89	-2.94	0.00
Aile Yanı	74	42.84	10.66		

$P < .01$

Tablo 10'a bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin kişisel uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir.

Tablo-11: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Aile İlişkileri Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	59	11.34	3.98	-3.90	0.00
Aile Yanı	74	13.96	3.74		

$P < .01$

Tablo 11'e bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin aile ilişkileri puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık görülmektedir.

Tablo-12: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Sosyal İlişki Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	59	11.69	3.34	-3.71	0.00
Aile Yanı	74	13.85	3.32		

$P < .01$

Tablo 12'ye bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin sosyal ilişki düzeyleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir.

Tablo-13: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Sosyal Normlara Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	59	12.85	2.77	-1.49	0.14
Aile Yanı	74	13.54	2.59		

$P > .05$

Tablo 13'e bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin standart normlara uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo-14: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Antisosyal Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	59	10.58	3.27	-1.08	0.28
Aile Yanı	74	11.19	3.23		

$P > .05$

Tablo 14'e bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin antisosyal eğilim düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo-15: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	59	46.46	8.91	-3.94	0.00
Aile Yanı	74	52.54	8.79		

$P < .01$

Tablo 15'e bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir.

Tablo-16: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Genel Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	59	84.00	17.06	-3.71	0.00
Aile Yanı	74	95.38	17.96		

P<.01

Tablo 16'ya bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin genel uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir.

Tablo-17: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Okul Başarı Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	39	2.05	1.05	-3.04	0.00
Aile Yanı	26	2.85	1.01		

P<.01

Tablo 17'ye bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin okul başarı düzeyleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir.

Tablo-18: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Kendini Gerçekleştirme Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	39	12.15	3.22	-2.05	0.06
Aile Yanı	26	13.73	2.76		

P>.01

Tablo 18'e bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo-19: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Duygusal Kararlılık Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	39	8.85	3.33	-0.76	0.45
Aile Yanı	26	9.46	2.94		

P>.05

Tablo 19'a bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin duygusal kararlılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo-20: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Nevrotik Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	39	8.87	3.09	-3.19	0.00
Aile Yanı	26	10.46	2.51		

P<.01

Tablo 20'ye bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin nevroitik eğilim düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Tablo-21: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Psikotik Belirti Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	39	8.87	3.65	-1.75	0.08
Aile Yanı	26	10.46	3.79		

P>.05

Tablo 21'e bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin psikotik belirti düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo-22: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	39	38.74	10.46	-2.51	0.01
Aile Yanı	26	44.85	8.15		

$P < .05$

Tablo 22'ye bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin kişisel uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir.

Tablo-23: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Aile İlişkileri Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	39	11.51	4.33	-2.25	0.03
Aile Yanı	26	13.88	3.57		

$P < .05$

Tablo 23'e bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin aile ilişkileri düzeyleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir.

Tablo-24: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Sosyal İlişki Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	39	11.62	3.41	-2.25	0.03
Aile Yanı	26	13.58	3.50		

$P < .05$

Tablo 24'e bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin sosyal ilişki düzeyleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir.

Tablo-25: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Sosyal Normlara Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	39	12.90	2.57	-0.56	0.58
Aile Yanı	26	13.23	1.92		

P>.05

Tablo 25'e bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin standart normlara düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo-26: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Antisosyal Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	39	10.82	3.66	0.43	0.67
Aile Yanı	26	10.46	2.63		

P>.05

Tablo 26'ya bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin antisosyal eğilim düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo-27: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	39	46.85	9.53	-1.91	0.06
Aile Yanı	26	51.15	7.91		

P>.05

Tablo 27'ye bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo-28: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Erkek Öğrencilerin Genel Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	39	85.59	18.29	-2.43	0.02
Aile Yanı	26	96.00	14.60		

$P < .05$

Tablo 28'e bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin genel uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Tablo-29: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan kız Öğrencilerin Okul Başarı Düzeylerinin Karşılaştırılması

Başarı Düzeyi	Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
	Yetiştirme Yurdu	20	2.10	1.37	-1.14	0.27
	Aile Yanı	48	2.48	0.90		

$P > .05$

Tablo 29'a bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan kız öğrencilerin okul başarı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo-30: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan kız Öğrencilerin Kendini Gerçekleştirme Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	20	10.80	3.04	-3.10	0.00
Aile Yanı	48	13.31	3.05		

$P < .01$

Tablo 30'a bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan kız öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Tablo-31: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Kız Öğrencilerin Duygusal Kararlılık Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	T	p
Yetiştirme Yurdu	20	7.90	2.65	-1.78	0.08
Aile Yanı	48	9.38	3.27		

$P > .05$

Tablo 31'e bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan kız öğrencilerin duygusal kararlılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo-32: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Kız Öğrencilerin Nevrotik Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	20	9.05	2.39	-1.18	0.24
Aile Yanı	48	9.96	3.83		

$P > .05$

Tablo 32'ye bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan kız öğrencilerin nevroitik eğilim düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo-33: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Kız Öğrencilerin Psikotik Belirti Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	20	7.45	2.89	-1.71	0.09
Aile Yanı	48	9.10	3.90		

$P > .05$

Tablo 33'e bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan kız öğrencilerin psikotik belirti gösterme düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo-34: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Kız Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	T	p
Yetiştirme Yurdu	20	35.20	8.42	-2.26	0.03
Aile Yanı	48	41.75	11.74		

P<.05

Tablo 34'e bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan kız öğrencilerin kişisel uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir.

Tablo-35: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Kız Öğrencilerin Aile İlişkileri Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	T	p
Yetiştirme Yurdu	20	11.00	3.26	-3.04	0.00
Aile Yanı	48	14.00	3.87		

P<.01

Tablo 35'e bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan kız öğrencilerin aile ilişkileri düzeyleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir.

Tablo-36: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Kız Öğrencilerin Sosyal İlişki Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	20	11.85	3.30	-2.48	0.02
Aile Yanı	48	14.00	3.25		

P<.05

Tablo 36'ya bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan kız öğrencilerin sosyal ilişki düzeyleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir.

Tablo-37: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Kız Öğrencilerin Sosyal Normlara Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	20	12.75	3.19	-1.21	0.23
Aile Yanı	48	13.71	2.90		

$P > .05$

Tablo 37'ye bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan kız öğrencilerin standart normlara uyma düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo-38: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Kız Öğrencilerin Antisosyal Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	20	10.10	2.36	-2.04	0.06
Aile Yanı	48	11.58	3.47		

$P > .05$

Tablo 38'e bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan kız öğrencilerin antisosyal eğilim düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo-39: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan kız Öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	20	45.70	7.75	-3.23	0.00
Aile Yanı	48	53.29	9.22		

$P < .01$

Tablo 39'a bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan kız öğrencilerin sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Tablo-40: Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Kız Öğrencilerin Genel Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması

Barınılan ortam	N	Ortalama	St.S	t	p
Yetiştirme Yurdu	20	80.90	14.29	-2.90	0.01
Aile Yanı	48	95.04	19.69		

$P < .05$

Tablo 40'a bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan kız öğrencilerin genel uyum düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir.

Tablo-41: Aynı Okul Başarı Düzeylerine Sahip Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması

Başarı Düzeyleri	Yetiştirme Yurdu			Aile Yanı			t	p
	N	Ort.	St.S	N	Ort.	St.s		
4 ve daha fazla zayıf	26	34.61	9.16	10	35.00	5.37	.09	.10
2 ve 3 zayıf	14	40.07	10.83	23	39.15	8.33	.89	.9
Zayıfsız-1 zayıf	8	43.62	9.11	27	43.37	10.76	.95	.29
Teşekkür-Takdir	11	36.81	9.22	14	52.64	9.83	.22	.63

$p > .05$

Tablo 41'e bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan aynı okul başarı düzeyine sahip öğrencilerin kişisel uyum düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir.

Tablo-42: Aynı Okul Başarı Düzeylerine Sahip Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Sosyal Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması

Başarı Düzeyleri	Yetiştirme Yurdu			Aile Yanı			t	p
	N	Ort.	St.S	N	Ort.	St.s		
4 ve daha fazla zayıf	26	46.38	7.25	10	49.90	6.64	.19	.9
2 ve 3 zayıf	14	46.92	10.68	23	50.43	8.94	.29	.4
Zayıfsız-1 zayıf	8	48.62	10.23	27	52.59	8.46	.27	.17
Teşekkür-Takdir	11	44.45	9.94	14	57.78	9.03	.002	.99

$p>.05$

Tablo 42'ye bakıldığında yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan aynı okul başarı düzeyine sahip öğrencilerin sosyal uyum düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin okul başarılarını etkileyen kişisel ve sosyal uyum düzeyleri ile ilgili bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin okul başarı düzeylerine bakıldığında yetiştirme yurdunda ($\bar{x}=2,07$) aile yanında ($\bar{x}=2,61$) olan ortalamalar arasında farklılık gözlenmektedir. Aile yanında kalan öğrencilerin okul başarı düzeyleri yetiştirme yurdundaki öğrencilere göre daha yüksektir. Bu ortalamalar doğrultusunda yetiştirme yurdu öğrencisinin ders başarısının düşük olmasına yurt içerisindeki uygulamalar, kalabalık ortam, ders çalışma yerlerinin sessizliğinin sağlanamaması, özel çalışma alanlarının eksikliği ve yurt öğrencilerinin okula ve derslere karşı ilgisinin aile yanında kalan öğrencilere göre daha az, koşulların ise olumsuz olduğu söylenebilir.

Yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeyleri ise yetiştirme yurdunda ($\bar{x}=11,69$) aile yanında ($\bar{x}=13,46$) gerçekleşmektedir. Bu ortalamalar doğrultusunda aile yanında kalan öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeylerinin yetiştirme yurdu öğrencilerinden daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Yurt öğrencilerinin kendine güven, yeteneklerinin farkında olma, kendi kendine kararlar verebilme, doğru bildiğini söyleme, kabul edildiği ve bir işe yaradığı duygusu içinde olma özelliklerinin yetersiz olduğu ve yetiştirme yurdu ortamından mesleki çalışmaların özellikle kişisel olarak ilgilenmenin önemi ortaya çıkmaktadır.

Bıyıklı (1976), yetiştirme yurdu ve normal yatılı okul öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında normal yatılı okullarda arada bir rastlanan uyumsuz davranışlara geliştirme yurdunda sık sık rastlandığını, önemli uyum

sorunlarının olduğunu bazılarında özel eğitime ihtiyaç duyulduğu gözlemlenmiştir.⁸⁵

Yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin duygusal kararlılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark görülmezken nevrotik eğilim düzeyleri yetiştirme yurdu öğrencilerinde ($\bar{x}=8,93$), aile yanında kalan öğrencilerde ($\bar{x}=10,39$) olarak bulunmuştur. Ortalamalar doğrultusunda aile yanında kalan öğrencilerin nevrotik eğilim düzeyi yönünden daha yüksek puan aldıkları söylenebilir. Kronik yorgunluk, baş ağrısı, görme güçlükleri, fiziksel şiddet gösterme, uyuyamama gibi durumların yetiştirme yurdu öğrencilerinde daha sık gözlemlendiği görülmektedir.

Yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin psikotik belirti düzeyleri arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Bunun yanında kişisel uyum düzeyleri yetiştirme yurdunda ($\bar{x}=37,54$), aile yanında ($\bar{x}=42,84$)'tür. Bu ortalamalar doğrultusunda yetiştirme yurdu öğrencilerinin kendini gerçekleştirme, duygusal kararlılık, nevrotik eğilimler ve psikotik belirtiler yönünden aldıkları puan ortalamalarının aile yanında kalan öğrencilere göre daha düşük olduğu görülmektedir.

Yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin aile ilişki düzeyleri açısından yetiştirme yurdunda ($\bar{x}=11,34$), aile yanında ($\bar{x}=13,96$) olarak gözlenen ortalamalar doğrultusunda aile yanındaki öğrencilerin aileleri ile ilişkilerinin yetiştirme yurdundaki öğrencilerin aile ilişkilerinden daha yüksek puan ortalaması aldıkları gözlenmektedir. Bu durum özellikle tatillerde ailesinin yanına giden yetiştirme yurdu öğrencilerinin ilişkileri geliştiremedikleri ve aileleri ile iletişimlerinin zayıf olduğunu göstermektedir.

Yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin sosyal ilişki düzeyleri açısından yetiştirme yurdunda ($\bar{x}=11,69$), aile yanında ($\bar{x}=13,85$)

⁸⁵ L. Bıyıklı, a.g.e., ss.75-92

olarak gözlenen ortalamalar doğrultusunda yetiştirme yurdu öğrencilerinin sosyal beceriler, arkadaş ve diğer yetişkin grupları içinde rahat olma, uyum düzeyi, başkalarını sevmeye ve sevilme, iletişim kurabilme yönlerinden aile yanındaki öğrencilere göre daha düşük seviyede oldukları görülmektedir.

Kızıltan (1984), araştırmasında üniversite öğrencilerinin uyum düzeylerini etkileyen etmenleri incelediği araştırmasında ana-babanın sağ veya ölü ve boşanmış oluşunun gençlerin uyum düzeyini fazla etkilemediği, önemli olanın ebeveynin veya ebeveyn yerine geçen kişilerin çocuğa gösterdiği anlayış, tutum ve ev ortamının huzuru olduğunu bulmuştur.⁸⁶

Yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin antisosyal eğilim düzeyleri ve sosyal normlara uyum düzeyleri arasında fark olmadığı gözlenmiştir. Sosyal uyum yönünden ise yetiştirme yurdu öğrencilerinde ($\bar{x}=46,46$), aile yanında ($\bar{x}=52,54$) olarak gözlenen ortalamalar doğrultusunda aile yanında kalan öğrencilerin sosyal uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Genel uyum düzeyi yönünden ise kişisel ve sosyal uyum düzeylerinde gözlenen ortalamalar doğrultusunda ölçülebilen 8 alt ölçekten elde edilen puanlar toplamında yetiştirme yurdu öğrencilerinde ($\bar{x}=84,00$), aile yanında kalan öğrencilerde ($\bar{x}=95,38$) olarak gerçekleşen ortalamalar doğrultusunda aile yanında kalan öğrencilerin genel uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Erkek öğrencilerin yetiştirme yurdunda veya ailesi yanında kalma durumlarına göre okul başarıları düzeylerine bakıldığında yetiştirme yurdu için ($\bar{x}=2,05$), aile yanındaki öğrenciler için ($\bar{x}=2,85$) olarak gerçekleşen ortalamalar doğrultusunda aile yanındaki erkek öğrencilerin okul başarı düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

⁸⁶ G. Kızıltan, a.g.e., ss.63-76.

Bu durum yetiştirme yurdu öğrencilerinin 18 yaşını tamamlayıp reşit olarak kurum bakımından ayrıldıktan sonra 3413 sayılı yasa gereği kamu kurum ve kuruluşlarında işe yerleştirilmeleri nedeniyle okul başarılarının düştüğü, daha fazla ders çalışma istek ve azmini kırdığını göstermektedir. 3413 yasılı kurum yetiştirme yurdundan reşit olarak ayrılan gençlere kamu kurum ve kuruluşlarında binde bir oranında işe yerleşme imkanı getirmiştir.⁸⁷ Okulunu hangi derece ile bitirirse bitirsen işe yerleşme garantisi başarıya güdülenmeyi engellemektedir.

Yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeyleri ve duygusal kararlılık düzeyleri yönünden anlamlı bir fark gözlenmezken nevrotik eğilim düzeyleri açısından yetiştirme yurdu öğrencileri için ($\bar{x}=8,87$), aile yanında kalan öğrenciler için ($\bar{x}=10,46$) olarak gözlenen ortalamalar doğrultusunda yetiştirme yurdu öğrencilerinin nevrotik eğilim gösterme düzeylerinin barınılan ortam, arkadaş ve çevre ilişkileri, uyku güçlüğü, yorgunluk vb.yönlerden aile yanında kalan öğrencilere göre daha uyumsuz oldukları söylenebilir.

Yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin psikotik belirti düzeyleri arasında anlamlı bir fark gözlenmezken kişisel uyum düzeyleri açısından yetiştirme yurdu öğrencileri için ($\bar{x}=38,74$), aile yanında kalan öğrenciler için ($\bar{x}=44,85$) olarak gözlenen ortalamalar doğrultusunda yetiştirme yurdunda kalan erkek öğrencilerin kişisel uyum düzeylerinin daha düşük olduğu görülmektedir.

Aile ilişkileri düzeyleri açısından yetiştirme yurdu erkek öğrencileri için ($\bar{x}=11,51$), aile yanında kalan öğrenciler için ($\bar{x}=13,88$) olarak gerçekleşen ortalamalar doğrultusunda yetiştirme yurdu öğrencilerinin aile ilişkilerinin düşük olduğu ve yetiştirme yurdu öğrencilerine yönelik olarak ailelerle ilişkilerinin güçlendirilmesi, çocukların aileleri ile olan ilişkilerini geliştirici önlemlerin artırılması gereği ortaya çıkmaktadır.

⁸⁷ 3413 Sayılı Kanun, Resmi Gazete 19742, 1988.

Sosyal ilişki düzeyleri açısından yetiştirme yurdunda kalan erkek öğrenciler için ($\bar{x}=11,62$), aile yanında kalan erkek öğrenciler için ($\bar{x}=13,58$) olarak gerçekleşen ortalamalar doğrultusunda yetiştirme yurdu öğrencilerinin sosyal ilişki düzeylerinin daha düşük olduğu görülmektedir.

Bu durum yetiştirme yurdu öğrencilerinin çevreyle etkileşim, toplumsallaşma, etkinliklere katılma, programlarda rol alma vb.yönlerden üzerinde fazlaca durulması gereken bir konunun gerekliliğini göstermektedir.

Sosyal normlara uyum, antisosyal eğilimler, sosyal uyum düzeyleri açısından yetiştirme yurdunda kalan erkek öğrencilerle, aile yanında kalan erkek öğrenciler arasında fark gözlenmezken genel uyum düzeyi yönünden yetiştirme yurdu için ($\bar{x}=85-59$), aile yanı için ($\bar{x}=96,00$) olarak gerçekleşen ortalamalar doğrultusunda ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin genel uyum düzeylerinin yetiştirme yurdundaki erkek öğrencilerin genel uyum düzeyinden yüksek olduğu görülmektedir.

Yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan kız öğrencilerin okul başarı düzeyleri arasında anlamlı bir fark görülmemektedir. Bu durum yetiştirme yurdundaki kız öğrencilerin okul başarıları yönünden ailesi yanındaki kız öğrencilerden farklı ders başarısına sahip olmadığını, yetiştirme yurdundaki kız öğrencilerin ders çalışma alışkanlıklarının olumlu yönde olduğunu göstermektedir.

Kendini gerçekleştirme düzeyleri yönünden yetiştirme yurdunda kalan kız öğrenciler için ($\bar{x}=10,80$), ailesi yanında kalan kız öğrenciler için ($\bar{x}=13,31$) olarak gerçekleşen ortalamalar doğrultusunda kendine güven, kendi başına karar verme, yeteneklerinin farkında olma, işe yaradığı duygusu içinde olma vb.yönlerden aile yanında kalan kız öğrencilerin daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu görülmektedir.

Yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan kız öğrencilerin duygusal kararlılık, nevrotik eğilim düzeyleri, psikotik belirti düzeyleri arasında anlamlı bir fark gözlenmezken kişisel uyum düzeyleri açısından yetiştirme yurdu kız

öğrencileri için ($\bar{x}=35,20$), aile yanında kalan kız öğrenciler için ($\bar{x}=41,75$) olarak gerçekleşen ortalamalar doğrultusunda ailesi yanında kalan kız öğrencilerin kişisel uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Aile ilişkileri açısından yetiştirme yurdu kız öğrencileri için ($\bar{x}=11,00$), ailesi yanında kalan kız öğrenciler için ($\bar{x}=14,00$) olarak gerçekleşen ortalamalar doğrultusunda yetiştirme yurdundaki kız öğrencilerin aile ilişki düzeylerinin daha düşük olduğu ve aileleri ile iletişimlerinin gelişmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Sosyal ilişki düzeyleri açısından yetiştirme yurdu kız öğrencileri için ($\bar{x}=11,85$), aile yanında kalan kız öğrenciler için ($\bar{x}=14,00$) olarak gerçekleşen ortalamalar doğrultusunda sosyal ilişki düzeyleri açısından daha düşük olan yetiştirme yurdu kız öğrencilerinin sosyal aktivitelere katılma, çevreye uyum, toplumsallaşma, etkinlik düzenleme ve rol alma yönlerinden geliştirilmelerine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

Sosyal normlara uyum ve antisosyal eğilimler yönünden kız öğrenciler arasında anlamlı bir fark gözlenmezken sosyal uyum düzeyleri yönünden yetiştirme yurdu kız öğrencileri için ($\bar{x}=45,70$), ailesi yanında kalan kız öğrenciler için ($\bar{x}=53,29$) olarak gerçekleşen ortalamalar aile yanında kalan kızların sosyal uyumlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum yetiştirme yurdunda kalan kız öğrencilerin sosyal yönlerden üzerlerinde önemle durulması gereken toplumsallaşma problemleri olduğunu göstermektedir.

Yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan kız öğrencilerin genel uyum düzeyleri arasında yetiştirme yurdu kız öğrencileri için ($\bar{x}=80,90$), ailesi yanında kalan kız öğrenciler için ($\bar{x}=95,04$) olarak gerçekleşen ortalamalar doğrultusunda yetiştirme yurdu kız öğrencilerinin genel uyum düzeylerinin daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durum erkek öğrencilerde olduğu gibi kız öğrencilerde de yetiştirme yurtlarında ortamın iyileştirilmesi, aile sıcaklığının sağlanmayı çalışılması, meslek elemanlarının özellikle çocuklarla sosyal ve psikolojik olarak

çalışacak elemanların sayılarının arttırılması, aile ilişkilerinin geliştirilmesi, sosyal faaliyetlere katılımlarının sağlanması, toplumsal kuralların öğretilmesi ve hayata hazırlanmaları yönlerinden çalışmaların arttırılmasını gerektirmektedir.

Kurç (1989), uyum alanları ve uyum yöntemlerini etkileme olasılığı bulunan değişkenleri ele aldığı araştırmasında lise öğrencilerinin erkek ve kızlar arasında aile ilişkileri, sosyal ilişkiler açısından fark bulunmadığını gözlemiştir.⁸⁸

Aslan (1991), üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında cinsiyet rollerinin bireylerin uyum düzeyleri üzerinde etkili olduğunu gözlemlemiştir.⁸⁹

Aynı okul başarı düzeylerine sahip yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin kişisel uyum düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olmadığı gözlenmiştir. Yetiştirme yurdu ile ailesi yanındaki aynı okul başarı düzeylerine sahip öğrencilerin sosyal uyum düzeyleri arasında da anlamlı bir fark görülmemiştir.

Bu durum aynı okul başarı düzeylerine sahip öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum düzeyleri üzerinde barınılan ortamın etkili olmadığını göstermektedir.

⁸⁸ G.Kurç, a.g.e., ss.90-92

⁸⁹ A. Aslan, a.g.e., ss.73-87

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan varılan sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir. Yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin okul başarılarına etkisi incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre;

Yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin okul başarıları karşılaştırıldığında ailesi yanındaki öğrencilerin okul başarı düzeylerinin daha yüksek olduğu,

Aile yanında kalan öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeylerinin yetiştirme yurdu öğrencilerinden daha yüksek olduğu,

Duygusal kararlılık ve psikotik belirtiler yönünden yetiştirme yurdu ve ailesi yanındaki öğrencilerde anlamlı bir fark gözlenmezken, nevrotik eğilim düzeyleri ve kişisel uyum yönünden ailesi yanında kalan öğrencilerin daha az nevrotik eğilim göstermekte oldukları,

Yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin aile ilişki düzeylerinin ailesi yanında kalan öğrencilerde daha yüksek olduğu,

Yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin sosyal ilişki düzeyleri yönünden karşılaştırıldığında ailesi yanında kalan öğrencilerin sosyal ilişki düzeylerinin daha yüksek olduğu,

Antisosyal eğilim düzeyleri yönünden yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerde fark gözlenmezken sosyal uyum ve genel uyum düzeyleri yönünden ailesi yanında kalan öğrencilerin sosyal uyum ve genel uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu,

Erkek öğrencilerin yetiştirme yurdu veya ailesi yanında kalma durumlarına göre okul başarıları karşılaştırıldığında ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin okul başarı düzeylerinin daha yüksek olduğu,

Yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin kendini gerçekleştirme, duygusal kararlılık, psikotik belirti düzeyleri, standart normlara uyma, antisosyal eğilimler, sosyal uyum düzeyleri açısından anlamlı bir fark gözlenmezken nevrotik eğilimler, kişisel uyum, aile ilişkileri, sosyal ilişkiler ve genel uyum düzeyleri açısından ailesi yanında kalan öğrencilerin daha yüksek uyum düzeyleri olduğu bulunmuştur.

Kız öğrencilerin yetiştirme yurdu ve ailesi yanında kalma durumlarına göre okul başarı düzeyleri açısından aralarında anlamlı bir fark olmadığı, duygusal kararlılık, nevrotik eğilim düzeyleri, psikotik belirti düzeyleri, standart normlara uyum ve antisosyal eğilimler yönünden aralarında anlamlı bir fark gözlenmezken kendini gerçekleştirme, kişisel uyum, aile ilişkileri, sosyal ilişkiler, sosyal uyum ve genel uyum düzeylerinin ailesi yanında kalan öğrencilerde daha yüksek olduğu.

Aynı okul başarı düzeylerine sahip yetiştirme yurdu ve ailesi yanında kalan öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonuçlarına varılmıştır.

Bu sonuçlara dayanılarak aşağıdaki önerilere yer verilmiştir.

1. Yetiştirme yurtlarında öğrencilerin okul başarı düzeylerinin artırılması için yetiştirme yurtlarında aile ortamının sağlanmasına çalışılması bu amaçla öğrenci sayısının en aza indirilmesi, özel ders çalışma ortamının sağlanması, meslekler hakkında çocuklara bilgi verip ideal oluşturarak başarıya güdülmeleri, ders çalışma için ayrılan sürelerin uzatılması ve verimliliğinin sağlanmasına çalışılmalıdır.

2. Yetiştirme yurdu öğrencilerinin kendine güvenen, yeteneklerinin farkında olan, konuşmayı ve başkalarıyla iletişim kurmayı beceren, kendi kendine kararlar verebilen bireyler olarak yetişmeleri için destek olma, örnek davranışlar sergileme, görevler vererek takip etme yoluyla sorumluluk duygularını geliştirme ve kendilerini gerçekleştirmeleri sağlanabilir.

3. Yetiştirme yurdu öğrencilerinin kişisel ve ailevi problemlerinin çözümünde meslek elemanlarının psikolojik yardım ve desteğine ihtiyaçları göz önünde tutularak onlarla bireysel ve grup olarak çalışmalar ve bireysel olarak ilgilenme arttırılabilir.

4. Yetiştirme yurtlarında okul başarılarının arttırılması için öğrencilere mesleklerin tanıtılması, ideal oluşturmaları sağlanarak, motive olmaları, ayrıca yurttan ayrıldıktan sonra 3413 sayılı yasa ile iş garantisi nedeniyle belli bir düzeyden sonra okuma isteği ve azminin kırılmaması için işe yerleştirmede okul başarısı, öğrenim, yetenek, bilgi ve beceri gibi kıstasların getirilmesi yararlı olabilir.

5. Yetiştirme yurdu öğrencilerinin aileleriyle ilişkilerini geliştirmek açısından aile ziyaretleri arttırılarak çocuğun ailesi ile olan sorunları çözümlemeli, çocuk ve aile desteklenerek aradaki bağların kopması engellenmelidir.

6. Yetiştirme yurdu öğrencilerinin duygusal ve sosyal yönden gelişmeleri ve sağlıklı bir şekilde toplumsallaşmaları için sosyal aktivitelere önem verilmeli, etkinlikler düzenlenerek bu etkinliklerde yurt öğrencilerinin rol alması sağlanmalıdır. Bu etkinliklerle öğrencilerin toplumsal normları öğrenmeleri ve uyumları da sağlanabilir.

7. Yetiştirme yurtlarında öğrencilerin psikolojik sorunları ve dersleriyle yakından ilgilenecek meslek elemanları yanında sosyal, kültürel, sanat ve sporla ilgili resim, beden, müzik, tiyatro vb.dallarda meslek elemanları da eksiksiz bulundurulmalıdır.

8. Basın-yayın ve kitle iletişim araçlarının toplum üzerindeki etkileri dikkate alındığında basın-yayın kuruluşlarının yetiştirme yurtlarını topluma tanıtıcı programlar yapmaları, örseleyici programlardan çocukların sosyal ve psikolojik gelişimleri dikkate alınarak kaçınılması önerilebilir.

9. Yetiştirme yurdu çocuklarının sosyal gelişimlerinin sağlanması için kuruluşlarda insan ilişkilerinin öğretilmesi, eğitici çalışmalar hazırlanması sağlanabilir.

10. Yetiştirme yurdu çocuklarının başarılarının artırılması için sosyal beceri ve sosyal destek programlarının geliştirilmesi gerçekleştirilebilir.

11. Yazılı ve basılı eğitim araçları yanında görsel eğitim araçlarından da (video, ders kaseti, slayt, bilgisayar) öğrencilerin program dahilinde yararlandırılarak eğitilmeleri sağlanabilir.

12. Yetiştirme yurdu öğrencilerinin değişik kişilik özellikleri dikkate alınarak, benzer özellikte yetiştirme yurdu öğrencilerinin ders başarısı, ideal oluşturma ve güdülenme zorlukları konularında araştırmalar yapılabilir.

BÖLÜM VII

ÖZET

Bu araştırmada yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin okul başarılarına etkisi incelenmiştir.

Araştırma Samsun Yaşar Doğu Yetiştirme Yurdu, Samsun Kız Yetiştirme Yurdu ile Karşıyaka ve Mithat Paşa liselerindeki 15-18 yaş arası öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini yetiştirme yurtlarından 39 erkek, 20 kız, ailesi yanında kalarak okula devam eden öğrencilerden 26 erkek, 48 kız olmak üzere 133 öğrenci oluşturmuştur.

Araştırmada Hacettepe Kişilik Envanteri kullanılmıştır.

Yetiştirme yurdu ile ailesi yanında kalan öğrencilerin okul başarı düzeyleri, kendini gerçekleştirme, nevrotik eğilim, aile ilişkileri, sosyal ilişkileri, kişisel uyum ve sosyal uyum düzeyleri yönünden aile yanındaki öğrencilerin daha yüksek uyum düzeyine sahip oldukları saptanmıştır.

Erkek öğrenciler için ailesi yanında kalan erkek öğrencilerin okul başarı düzeyleri, nevrotik eğilimler, kişisel uyum, aile ilişkileri, sosyal ilişkiler ve genel uyum düzeyleri yönünden yetiştirme yurdunda kalan erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Kız öğrenciler için ailesi yanında kalan kız öğrencilerin kendini gerçekleştirme, kişisel uyum, aile ilişkileri, sosyal ilişkiler, sosyal uyum ve genel uyum düzeylerinin yetiştirme yurdundaki kız öğrencilerden daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

SUMMARY

In this study the effect of personal and social adjustment levels of students, who live in Protected Child Dormitory and who live with their families, on school achievement has been tried to investigate.

The research made on 15 to 18 year old students living in “Samsun Yaşar Doğu Protected Child Dormitory” and “Samsun Protected Girls Dormitory” and the students of the same age attending “Karşıyaka” and “Mithat Paşa” high schools. The sample of this research consisted of 133 students, 59 of these students (39 boy, 20 girl) live in Protected Child Dormitory and 74 (26 boy, 48 girl) live with their families.

In this study Hacettepe’s Personal envantory is used.

When students self actualizations, neurotic tendencies, family relations, social relations, personal adjustment and social adjustment levels are compared, it is abserved that the students living with their families have higher adjustment levels and school achievement levels than the students living in Protected Child Dormitories.

It is found out that male students living with their families have a higher school achievement level, neurotic tendency, personal adjustment, social relations and general adjustment levels than to the students living in protected Child Dormitories.

It is also observed that female students living with their families have higher levels of self actualization, Personal adjustment, family relationships, social relations, social adjustment and general adjustment than that of those living in protected Child Dormitories.

KAYNAKÇA

- AKAY, N. "Lise Öğrencilerine İlişkin Bazı Niteliklerin Sosyal ve Kişisel Uyum Düzeylerine Etkisi" **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi** (Ankara: H.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1990).
- AKKOYUN, F. **Transaksiyonel Analize Giriş**. (72 TDFO Yayınları; Ankara:1995).
- ASLAN. A. "Farklı Cinsiyet Rollerinin Bireylerin Uyum Düzeylerine Etkisi" **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi** (Ankara H.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü 1991)
- ATAV, N. "Şahsiyetin Gelişiminde Aile Çevresinin ve Ailedeki Gerginliklerin Etkileri" **Aile Yazıları** (Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Devran Matbaası; Ankara:1990), s.5
- BALABANLI, F. "Öğretmen Liselerinde Okuyan Öğrencilerin Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi** (Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1990)
- BARUT, Y. "Parçalanmış Ailelerden Gelen 15-18 Yaş Grubu Yetiştirme Yurdu Çocuklarıyla Normal Aile Çocuklarında Görülen Anksiyete ve Depresyon Sıklığının İncelenmesi" **Yayınlanmamış Doktora Tezi** (Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992)
- BAYMUR, F. **Genel Psikoloji**. (Onuncu Basım İnkilap Kitabevi; İstanbul: 1995).
- BIYIKLI, L. "Korunmaya Muhtaç Çocukların Gelişim ve Uyum Sorunları". **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. (Ankara: A.Ü.Eğitim Fakültesi, 1976).
- BİLAL, G. "Demokratik ve Otoriter olara Algılanan Ana-Baba Tutumlarının Çocukların Uyum Düzeylerine Etkisi." **Yayınlanmamış Doktora Tezi** (Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü 1984).

- BİLEN, M. **Sağlıklı İnsan İlişkileri** (Teknik Basım Sanayi: Ankara: 1983)
- CALLAHAN, C.M. "Socioemotional Adjustment of Adolescent Girls Enrolled in a Residential Acceleration Program", **Gifted-Child-Quarterly**. (V:35, n:2, 1991) ss.67-70
- CANSER, B. "Ankara Sağır Okulu ve Yetiştirme Yurdu Öğrencileri İle Bu Okula Bağlı Özel Sınıf Öğrencilerinin Uyum Sorunları. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. (Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi, 1978).
- CILGA, İ. **Korunmaya Muhtaç Gençlerin Sorunları ve Yetiştirme Yurtları** (Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları; Ankara:1989)
- , "Yetiştirme Yurtlarının Yapısı ve İşlevlerinin Toplumsallaşma Süreci Açısından İncelenmesi". **Yayınlanmamış Doktora Tezi** (Ankara: H.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü 1983)
- DEMİRSAR, A. **Çocuk ve Anne-Baba İlişkileri**. (Onur Basımevi; İstanbul:1995)
- DOWNEY, G. ve WALKER, E. "Social Cognition and Adjustmen in Childeren at Risk for Psychopsthology" **Developmetal-Psychology**, (V:25, n:5, 1989), ss.835-845
- DUYAN, V. **Sosyal Grup Çalışması Uygulamasının Ortopedi Hastalarının Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerine Etkisi**. (Aydınlar Matbaacılık; Ankara:1997)
- ERKAN, G. **Korunmaya Muhtaç Çocuklar** (Volkan Matbaacılık; Ankara:1995)
- EROĞLU, N. "Empatik Eğilim Düzeyleri Farklı Annelerin Çocuklarının Uyum ve Başarı Düzeyleri" **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi** (Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1995)

- ERSANLI, K. "Grupla Psikolojik Danışmanın Yetiştirme Yurdunda Bulunan Gençlerin Kaygı ve Benlik Tasarımı Düzeylerine Etkisi" **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 6, Samsun:1991)
- , **Benliğin Gelişimi ve Görevleri**. (İkinci Baskı, Eser Ofset; Samsun:1996)
- FRASER M.W. "Agressive Bahavior in Childhood and Early Adolesence, An Ecological-Devolopmetal Perspective on Youth Violence" **Dissertation Abstracts İnternatiional**, (V:41, n:4, 1996), ss.347-361
- GANDER, M.J. ve GARDİNER, H.W. **Çocuk ve Ergen Gelişimi** Çev: Bekir Onur (İmge Kitabevi Yayınları: Ankara: 1993)
- GEÇTAN, E. **Psikonaliz ve Sonrası**. (Altıncı Basım, Remzi Kitabevi; İstanbul: 1993)
- , **Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar** (Üçüncü Basım, Maya Yayınları; Ankara: 1984)
- , **İnsan Olmak**. (Onuncu Basım, Remzi Kitabevi; İstanbul: 1993)
- GÖKÇE, B. "Çocuk Kişiliğinin Gelişiminde Aile, Okul ve Dış Çevrenin Rolü" **Aile Yazıları**. (Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Devran Matbaası; Ankara:1990), s.56
- GRENBERGER, E., ve CHEN. C. "Perceived Family Relationalhips and Depressed Mood in Early and Late Adolescence: A Comparison af European and Asian Amican". **Devolopmental Psychology, Dissertation Abstracts İnternational**, (V:32, n:4, 1996), ss.704-716

- GÜLTEKİN, H. “Sportif Etkinlikte Bulunan Lise Öğrencileriyle Bulunmayanların Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması” **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi** (Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991)
- GÜRÇAY, S.S. “Çocuk Yuvasında ve Ailesi Yanında Kalan 9-10-11 Yaş Çocuklarının Özsaygı Gelişimini Etkileyen Bazı Etmenler”. **Yayınlanmamış Doktora Tezi** (Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989)
- GÜREL, Y. “Organik ve Psikojenik Empotanslıların Kişisel ve Sosyal Uyumlarının Bazı Değişkenler Yönünden Karşılaştırılması” **Yayınlanmamış Doktora Tezi** (Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992)
- GÜRPINAR, H.C. “Ortaöğretim Öğrencilerinin Eğitimsel Özgeçmişleri ile Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkiler” **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi** (Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992)
- HOLLING SWARTH, D.K. ve MASTROBERTİ, C.J. “Women, Work and Disability” **The Personal and Guidance Journal** (V:61, n:5, 1983),s.589
- KAĞITÇIBAŞI, Ç. **İnsan ve İnsanlar**. (Evrin Basım Yayın; İstanbul:1978)
- KATZ, R.C. “Psychosocial Adjustment in Adolescent Child Molesters”, **Child-Abuse and Neglect**, (V:14, n:4, 1990), ss.567-575.
- KILIÇÇI, Y. **Okulda Ruh Sağlığı**. (Şafak Ofset, Tipo Matbaacılık; Ankara:1989)
- KIZILTAN, G. “Üniversite Öğrencilerinin Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerini Etkileyen Etmenler”. **Yayınlanmamış Doktora Tezi** (Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1984)
- KOOPMANS, M. “Socio-Emotional Adjustment in Adolescence and the Perception”, **Dissertation Abstracts International**, 1993, s.23.

- KOŞAR, N.G. **Sosyal Hizmetler Aile ve Çocuk Refahı Alanı.** (Yargıçoğlu Matbaası; Ankara:1989)
- KÖKNEL, Ö. **Dolu Dolu Yaşamak.** (Altın Kitaplar Yayınevi; İstanbul:1992)
- , **Kaygıdan Mutluluğa Kişilik** (Onbirinci Basım; Altın Kitaplar Yayınevi; İstanbul:1985)
- KURÇ, G. “Bazı Kişisel, Sosyal-Ekonomik ve Kültürel Değişkenlerin Lise Öğrencilerinin Uyum Alanları ve Uyum Yöntemlerine Etkisi”. **Yayınlanmamış Doktora Tezi.** (Ankara:H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989)
- NELSON-JONES, R. **Danışma Psikolojisi Kuramları,** (Çev: Füsun Akkoyun, Veli Duyan ve diğ.) Cassel Educational Limited, 1982.
- OĞUZKAN, T. “Gençlik Döneminin Öğretim Sorunları” **Aile Yazıları** (Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Devran Matbaası; Ankara:1990), s.328
- ÖKSÜZ, Y. “Lise Öğrencilerinin Uyum Düzeylerine Ann-Baba Tutumlarının Etkisi” **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi** (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991)
- ÖZGÜVEN, İ.E. **Hacettepe Kişilik Envanteri El Kitabı.** (İkinci Revizyon, Odak Ofset Matbaacılık; Ankara:1992)
- PULKKINEN, L. Ve TREMBLAY, R.E. “Patterns of Boys Social Adjustment in Two Cultures and at Different Ages: A Longitudinal Perspective”, **International-Journal of Behavioral Development,** (V:15, n:4, 1992), ss.527-553.
- SİPAHİ, C.A. “Göçmen Olan ve Olmayan Ortaokul Öğrencilerinin Uyum Düzeyleri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,** (Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997).

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Kurulmasına Dair Kanun (2828 sayılı kanun), **Resmi Gazete**, 18059, 1983.

SOWA, C.J. ve MAY, K.M. "Expanding Lazarus and Folkmans Paradign to the Social and Emotional Adjustment of Gifted Childeren and Adolescents", **Gifted Child Quarterly**, (V:41, n:2, 1997); ss.36-43.

STANLEY, J.C. "Critigue of Sociomotional Adjustment of Adolescent Girls Enrolled In a Residential Accelerstion Program", **Gifted-Child-Quarterly**, (V:35, n:2, 1991), ss.53-66.

STROH, L.K. "Corporate Mobility; Factors Distinguishing Better Adjusted From Less Well-Adjusted Children and Adolescent", **Child Study Journal**, (V:20, n:1, 1990), ss.19-33.

ŞAHİN, F. "Yetiştirme Yurtlarında Kalan Gençlerin Benlik Saygıları Üzerine Bir İnceleme", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, (Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1994).

ŞAKRAK, T. Çocukların Suça Yönelmelerinde Uyum Durumlarının ve Yaşlarının Etkisi, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, (Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1987).

TANYILDIZ-ALPERTEN, İ.N. "ODTÜ Öğrencilerinin Uyum Düzeylerini Etkileyen Bireysel, Sosyal ve Ailesel Bazı Etmenler", **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, (Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993).

TAYLOR, R.D. ve Dig. "Influence of Kinship Social Support on the Parenting Experiences and Ppsychosocial Adjustment of African-American Adolescent", **Devolopmental-Psychology**, (V:29, n:2, 1993), ss.382-388.

TÜRKÜM, A.S. “Kanser Hastalarının Kaygı Düzeyleri Üzerinde Hastaların Bazı Demografik Özellikleri ile Yakınlarının Uyum Düzeyine Etkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, (Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989).

WITARO, F. ve Diğ. “Disruptiveness Friends Characteristics and Delinquency in Early Adolescence: A Test of Two Competing Models of Development”. **Child Development**, (V:68, n:4, 1997), ss.67-689

YANBASTI, G. **Kişilik Kuramları**. (Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No:53, İzmir:1996)

YAVUZER, H. **Çocuk Psikolojisi**. (7. Basım, Remzi Kitabevi; İstanbul:1992)

-----, **Çocuk ve Suç**. (Remzi Kitabevi; İstanbul:1996)

Yetiştirme Yurtları Yönetmeliği, **Resmi Gazete**: 22462,1995

YILDIRIM, İ. “Evli Bireylerin Uyum Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler” **Yayınlanmamış Doktora Tezi** (Ankara:Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992)

YILMAZ, F. “Lise ve Dengi Okullara Devam Eden Öğrencilerin Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler” **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi** (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1990)

YÖRÜKOĞLU, A. **Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Sorunları**. (Özgür Yayınları; İstanbul:1996)

EK-1**KİŞİSEL BİLGİ FORMU**

1. Adınız - Soyadınız :

.....

2. Cinsiyetiniz :

a) Erkek

b) Kız

3. Yaşınız :

.....

4. Yaşadığınız Ortam :

a) Ailemle Birlikte Kalıyorum

b) Yetiştirme Yurdunda Kalıyorum

5. Okul Başarı Durumumuz (1998-1999 Eğitim Öğretim Yılı I. Dönem) :

a) Takdirname – Teşekkür

b) Direk Geçtim, 1 zayıf

c) 2 veya 3 zayıf

d) 4 ve daha fazla zayıf

EK-2

HACETTEPE KİŞİLİKE ENVANTERİ (HKE)

(İkinci Revizyon)

Prof. Dr. Ethem ÖZGÜVEN

AÇIKLAMA :

Envanter içinde EVET ya da HAYIR şeklindeki cevaplandırılabilir sorular vardır. Bu sorular çeşitli durumlardan sizin genellikle ne düşündüğünüz, nasıl duyulduğunuz ve ne şekilde davranışta bulunduğunuz ile ilgilidir.

Her soruyu cevaplandırırken önce, sizin için cevabın Evet mi yoksa Hayır mı olduğunu kararlaştırınız, sonra da cevap kağıdında uygun yeri karalayarak işaretleyiniz. Cevaplandırmanın nasıl yapılacağını görmek için aşağıda iki örnek verilmiştir.

ÖRNEKLER :

	EVET	HAYIR
1. Geceleri sık sık rüya görür müsünüz?	/ /	/ x /
2. Arkadaşlarınızdan memnun musunuz?	/ x /	/ /

Eğer sık sık rüya görmüyorsanız HAYIR, arkadaşlarınızdan memnunsanız EVET, cevabını, yukarıdaki örnekte olduğu gibi işaretleyiniz.

Açıklamanın tamamını okuduktan sonra cevaplandırmaya başlayınız. Envanter üzerinde hiçbir şey yazmayınız, cevaplarınızı CEVAP KAĞIDI üzerine işaretleyiniz. Cevaplandırırken bir kişi olarak sadece kendi gerçek durumunuzu ifade ediniz. Bir soru üzerinde fazla zaman harcamayınız; ilk aklınıza gelen cevabı işaretleyiniz. Atlamadan soruların hepsini cevaplandırınız.

1. Başkaları sizinle tartışmaya kalkınca hemen rahatsız olur musunuz?
2. Zıt görüşte olanlara rağmen planınızı genellikle uygulayabilir misiniz?
3. Yaptıklarınıza üzüldüğünüz zamanlar çok oluyor mu?
4. Bazı anlamsız düşünceler zihninizi meşgul edip sizi rahatsız eder mi?
5. Bir şanssızlığa uğrayacağınızdan korkuyor musunuz?
6. Oturduğunuz yerde duramaz hale geldiğiniz zamanlar olur mu?
7. Sık sık önemsiz şeyleri kendinize dert edinir misiniz?
8. Toplantılarda diğer kişilerle tanışmakta çok zorluk çeker misiniz?
9. Çiğnemediğiniz ve cesaretinizi kıran sorunlarınız ve sorumluluklarınız var mı?
10. Bazen hiç cesaretinizi kıran sorunlarınız ve sorumluluklarınız var mı?
11. Arkadaşlarınızla dışarıda çok fazla zaman harcadığınız için ailenizin sizden şikayet ettiği olur mu?
12. Aile içinde kararlar alınırken sizin de fikrinizi alırlar mı?
13. İnsanları birbirleri ile tanıştırmak size kolay gelir mi?
14. Olabildiğince kalabalıktan uzak kalma eğiliminiz var mı?
15. Arkadaşlarınız sosyal ilişkilerinizi istenilen düzeyde bulurlar mı?
16. Tanışmadığınız yeni birisine de dostça davranmak gerekir mi?
17. Yasalara uymayan davranışları için insanlar haklı görülebilir mi?
18. Başkalarına sır vermek size güç gelir mi?
19. Saygısız oluşlarından dolayı gençlerden öç almak istediğiniz zamanlar oluyor mu?
20. Çoğu zaman yanlış veya kötü bir şey yapacağınızdan kaygılanır mısınız?

21. Size kötü davrandıkları için öç almayı istediğiniz kişiler oldu mu?
22. Fikirlerinizi başkalarına kabul ettirmenin güç olduğu kanısında mısınız?
23. Çoğu zaman aynı konuda başkalarının ne karar verdiklerini öğrenme zorunluluğu duyar mısınız?
24. Hoş olmadığı için sizi uzun zamandır üzen bir yaşantınız var mı?
25. Duygularınızı kontrol altında tutabiliyor musunuz?
26. Güç bir durumla karşılaşacağınızı düşününce heyecanlanır ve terler misiniz?
27. Görme gücünüzdeki bozukluklardan sık sık yakınır mısınız?
28. Aileniz bireyleri ile sık sık tartışmalarınız olur mu?
29. Beklentinizin üstünde dostluk gösteren insanlara karşı tetikte bulunmaya çalışır mısınız?
30. Dikkatinizi bir konu üzerinde toplamada çok güçlük çeker misiniz?
31. Çoğu zaman tüm vücudunuzda bir kırıklık, halsizlik hissedersiniz mi?
32. Aileniz, onlara karşı düşünceli davrandığınız kanısında mıdır?
33. Aileniz bireyleri genellikle birbirlerine karşı sakın davranırlar mı?
34. Birbiri ile şakalaşan kimseler arasında olmak ister misiniz?
35. Diğer insanlarla ilişki kurmada sizi yetenekli bulurlar mı?
36. Genellikle karşıt cinsten birisi ile çalışmaktan hoşlanır mısınız?
37. Sahibine haber vermeden bazı şeyleri ödünç almak doğru sayılabilir mi?
38. Kişinin, toplumdaki adet ve geleneklere uyması sizce önemli midir?
39. Kendini beğenmiş oldukları için çevrenizdeki çoğu kişileri uyarmak zorunda kaldığınız oluyor mu?
40. Hakkınızda dedikodu yapacaklarından kuşkulandır mısınız?

41. Zararsız yalanlar söyleyerek zorluklardan kurtulmak size kolay gelir mi?
42. Arkadaşlarınız sizi, eğriye eğri doğruya doğru diyen bir kişi olarak mı bilirler?
43. Çevrenizdeki kişiler önemli konularda sizin görüşünüzü de öğrenmek isterler mi?
44. Arkadaşlarınızın çoğu kadar siz de güçlü ve sağlıklı mısınız?
45. Çevrenizdeki kişilerden kolayca hastalık kapın bir yaradılıştasınız mı?
46. “Başaramadım” gibi bir duygudan rahatsız mısınız?
47. Sağlığınıza çok dikkat etmek ihtiyacında mısınız?
48. İçinde bulunduğunuz koşullardan dolayı sık sık sinirlendiğiniz olur mu?
49. Belli etmeseniz bile çevrenizdekilere sık sık darıldığınız olur mu?
50. Moraliniz bozulduğu ve bundan kurtulmanın çok zor olduğunu düşündüğünüz zamanlar oluyor mu?
51. Çevrenizdeki kişilerin çoğu ile arkadaşlık etmek yerine yalnız olmayı tercih eder misiniz?
52. Tanımadığınız kişilerin bulunduğu bir çevrede sıkılganlık çeker misiniz?
53. Ailenizdeki kişilerin bazıları size karşı çok cimri davranıyor mu?
54. Ailenizin çoğu kez herşeye itaat etmenizi beklemeleri sizi kızdırır mı?
55. Mutlu olacağınız sayıda ve nitelikte arkadaşlarınız var mı?
56. Gürültülü eğlencelere katılmaktan hoşlanırsınız mı?
57. Sosyal etkinlikler sırasında başkalarını eğlendirmek size zor gelir mi?
58. Her zaman iş ve sorumluluklardan kaçmak hatalı mıdır?
59. İnsan verdiği sözü her zaman yerine getirmeli midir?
60. Kapılarını açık bırakan kişiler eşyalarının çalınmasını hakettikleri görüşüne

katılır mısınız?

61. Karşıt cinsten birisi ile birlikte olunca genellikle onun cinsiyeti ile ilgili şeyler mi düşünürsünüz?
62. Bulunduğunuz çevrede çok fazla konu-komşu dedikoduları yapılıyor mu?
63. İnsan ilişkilerinde utangaç bir kişi misiniz?
64. Kişileri birbirine tanıştırmak ve başkalarına tanıştırmak size kolay gelir mi?
65. Başkaları sizi yetenekli ve cesur bulur mu?
66. Alınan bir kişi misiniz?
67. Fiziki görünüşünüzden dolayı duygusal bir hassasiyetiniz var mı?
68. Duygularınıza olan güveninizden dolayı görüşlerinizin esnek olduğu kanısında mısınız?
69. Sık sık kabızlıktan ve mide ağrılarından şikayetiniz olur mu?
70. Arasına zihninizin her zamankinden daha ağır işlediğini hissedersiniz mi?
71. Başkalarının mutluluğunu kıskandığınız zamanlar oluyor mu?
72. Başarmayı arzu ettiğiniz şeyleri düşünmek onları yapmaktan daha çok haz veriyor mu?
73. Size açık olan avantajlı durumlarda bazı kişilerin yararlanma çabasında oldukları kanısında mısınız?
74. İstekli olduğunuz toplantı veya etkinliklere katılmanız genellikle engellenir mi?
75. En az anlayış gördüğünüz yerin aileniz olduğunu düşündüğünüz zamanlar oluyor mu?
76. Koşulsuz olarak her insana yardım eder misiniz?

77. Sönük geçmekte olan bir sosyal toplantıya öncülük edip canlandırmak size kolay gelir mi?
78. Çabuk arkadaş edinen bir kişi misiniz?
79. Ortaya çıkan fırsatlarda otobüse ücret ödmeden binmek bir şerefsizlik midir?
80. İşlerini düze çıkarmak için pek çok kişinin yalan söylediği kanısında mısınız?
81. Sosyal kurallardan oldukça bağımsız bir yaşantı içinde misiniz?
82. Çevrenizdeki çoğu kişilerin politik görüşleri sizinkine ters düşer mi?
83. Başkalarının saflığını kendi çıkarlarına kullanan kimseleri ayıplar mısınız?
84. Aileniz sizin başarılı olduğunuz kanısında mıdır?
85. İsteddiğiniz bir branşa veya işe girmekten alıkondunuz mu?
86. Önemli olmayan konularda sık sık eleştirildiğiniz olur mu?
87. Yanlışınızı kabul etmek size zor gelir mi?
88. Ailenizin düşündüğü gibi olamama duygusu sizi rahatsız ediyor mu?
89. Belirli bir nedeni olmadan duygularınız kolayca neşeden üzüntüye, üzüntüden neşeye dönüşür mü?
90. İnsanlara gerçeği kolaylıkla kabul ettirmenin güç olduğunu düşündüğünüz zamanlar olur mu?
91. Zihninizi dolduran türlü düşünceler uykunuzu kaçırır mı?
92. Genellikle sakın ve meseleyi soğukkanlılıkla ele alan bir kişi misiniz?
93. Zaman zaman aleyhinize çalışan insanların varlığından şüphelendiğiniz olur mu?
94. İnsanların içinde iken bile bazen kendinizi yalnız hisseder misiniz?

95. Aileniz sizin başarılı olduğunuz kanısında mıdır?
96. Akşamları eve dönüş sizi kaygılandırır mı?
97. Ailenizdeki kişilerden bazılarının yakınlık ve sevginize yeterince karşılık vermediği oluyor mu?
98. Yeni tanıştığınız bir kimse ile konuşmaktan çok çekinir misiniz?
99. Çevrenizdeki insanlar çoğu zaman sizi hayal kırıklığına uğratırlar mı?
100. Sizce geçinilmesi güç kişilere de nazik davranmalıdır mı?
101. Davranışınızın çevrenizdekilere aykırı düşmesi sizi rahatsız eder mi?
102. Kendisini problemin içine atmakta ısrar edip söz dinlemeyen kişilerin cezalarını çekmesi görüşüne katılır mısınız.
103. Bazı konularda kendi kendinizle kavga içinde misiniz?
104. İnatçı kişilere biraz zor kullanmanın onları ikna etmede yararlı olacağı kanısında mısınız?
105. Başkalarının mutluluğunu kıskandığınız zamanlar oluyor mu?
106. Başkaları tarafından hoşlanıldığınız duygusu içinde misiniz?
107. Yeteneğinizi küçümseyip başladığınız bazı işleri yarım bıraktığınız oluyor mu?
108. Kafesleri içinde olsa da vahşi hayvan görmekten heyecanlanır mısınız?
109. Sizi eleştirdikleri zaman sakın kalabiliyor musunuz?
110. Kendinizi sinirli bir kişi olarak mı görüyorsunuz.
111. Üzüntülü veya heyecanlı olduğunuz zaman konuşmanızda kekemelik olur mu?
112. Sonradan pişman olacağınız çok şeyi yaptığınız oluyor mu?
113. Kaslarınızda bazen asabi hareketler veya tikler olur mu?

114. Belirli bir neden yokken kendinizi son derece neşeli ya da üzüntülü hissettiğiniz zamanlar oluyor mu?
115. Yaşça sizden küçük olanların daha rahat bir yaşam sürdürdükleri kanısında mısınız?
116. Hoşlanmadıkları için ailenizin evde misafir etmek istemedikleri arkadaşlarınız var mı?
117. Ailenizle aranızdaki değer yargıları ve inanç farkları nedeniyle önemli sorunlarla karşılaştığınız oluyor mu?
118. Aileniz sizden çok fazla şeyler mi bekliyor?
119. Kız veya erkeklerin birlikte bulunduğu durumlarda kendinizi rahat hissedermisiniz?
120. İnsan ilişkilerinde utangaç bir kişi misiniz?
121. Çıkarlarını korumak için pek doğru olmayan yollara sapanları ayıplar mısınız?
122. Bir şey bulan kişiye onu saklama hakkı verilmeli midir?
123. İnsanların inançlarında kusur etmeleri, bir diğerine bunu başkalarına yayma hakkını verir mi?
124. Yaptığınız şeylerin yanlış anlaşılacağı kaygısı içinde misiniz?
125. İnsanların koşulsuz olarak serbest davranmalarına izin verilse toplumun daha iye olacağı kanısında mısınız?
126. İçinde bulunduğunuz koşullardan dolayı sık sık sinirlendiğiniz oluyor mu?
127. Arkadaşınız istemediğiniz bir davranışta bulunduğu zaman, çoğunlukla bunu, çekinmeden kendisine söyleyebilir misiniz?
128. Gerçek yeteneklerinizi gösterebildiğiniz kanısında mısınız?
129. Kendinize özgü bir plan yapmaktansa arkadaşlarınızın önerilerini

uygulamak size daha kolay gelir mi?

130. Gerçekten açlık hissi duymadan yemeğe oturduğunuz zamanlar oluyor mu?
131. Akşama doğru ya da sabahları kendinizi çok yorgun hisseder misiniz?
132. Ne okuduğunuzun farkında olmadan bir süre okuyup sonra dikkatinizi topladığınız olur mu?
133. Çoğu zaman kendinizi yorgun ve halsiz hisseder misiniz?
134. Eleştirilmek sizi kırar mı?
135. Hoşlanmadığınız birisi ile karşılaşmamak için yolunuzu sık sık değiştirdiğiniz oluyor mu?
136. Cinsel konularda kendinizi rahat hisseder misiniz?
137. Başka bir aile veya grubun üyesi olmayı istediğiniz zamanlar olur mu?
138. Aile bireylerinin kişisel meselelerinizi bilmek istemelerinden şikayetçi misiniz?
139. Aileniz genellikle karşı cinsten olan arkadaşlarınızı reddeder mi?
140. Bulunduğunuz çevrede halk tarafından seilmeyen çok kişi var mı?
141. Topluluk içinde tanıştığınız insanlarla çabucak kaynaştırabiliyor musunuz?
142. Uzlaşma kabul etmeyen kişilere nazik davranır mısınız?
143. Arkadaşlarınız sizi, eğriye eğri, doğruya doğru diyen bir kişi olarak mı bilirler?
144. Saygısızlık gösterenlere aynı şekilde cevap verir misiniz?
145. Olanlara aldırmamak yerine öç almanın daha iyi olduğu kanısında mısınız?
146. Yasalara aykırı davranmadan yasanın bir açığından yararlanmadan bir sakınca görür müsünüz?
147. Duygularınızı kontrol altında tutabiliyor musunuz?

148. Arkadaş edinmede zorluk çeker misiniz?
149. Doğru yargılarınızı bile, değerli bulmadıkları olur mu?
150. Cesaret verilmediği zaman işlerinize devam etmek size zor gelir mi?
151. Heyecanlı olaylar sizi karamsarlıktan kurtarır mı?
152. İşler kötü gittiği zaman çabuk heyecanlanan bir kişi misiniz?
153. Bazen içinizden insanlara küfretmek gelir mi?
154. Sık sık başınız ağrır mı?
155. Ayrıntılı konuşmadıkları için sık sık kişilerin sözlerini tekrarlatmak zorunda kalır mısınız?
156. Bazen sevdiğiniz kişiyi kırmaktan hoşlandığınız olur mu?
157. Sizden gelen bir neden yokken işlerinizin ters gittiği zamanlar olur mu?
158. Evden kaçıp başka bir yere gitmeyi düşündüğünüz zamanlar olur mu?
159. Aileniz bireylerinin hepsini denk ölçüler içinde seviyor musunuz?
160. Evde sakin olmak için, ya susmak ya da dışarı çıkmak zorunda olduğunuz zamanlar oluyor mu?
161. Taşındığınız sorumlulukların ağırlığı sizi fazlaca hareketsiz hale getiriyor mu?
162. Neşeli arkadaşlar arasına katılınca üzüntülerinizi unutabiliyor musunuz?
163. Sıkışık durumlardan bir kurtuluş yolu olarak gerçeği söylemediğiniz zamanlar olur mu?
164. Bulunmuş olan bir eşyayı her zaman iade etmek gerekli midir?
165. Yaşamının bir döneminde her insanın bir şeyler çalmış olabileceği görüşüne katılır mısınız?
166. Bazı insanların mal ve mülklerini tahrip etmeyi hak ettiklerini

düşündüğünüz olur mu?

167. Size kötü davrandıkları için öç almayı istediğiniz kişiler oldu mu?
168. Başkaları sizinle tartışmaya kalkınca hemen rahatsız olur musunuz?

EK -3

HACETTEPE KİŞİLİK ENVANTERİ CEVAP KAĞIDI

H K E C E V A P K A Ğ I D I													
ADI VE SOYADI :		MEDENİ DURUMU :		TEST TARİHİ :		ADRES :		TELEFON :					
DOĞUM TARİHİ :		SINIF/MESLEĞİ :											
CİNSİYETİ :		GENEL SAĞLIĞI :											
E H	E H	E H	E H	E H	E H	E H	E H	E H	E H	E H	E H	E H	E H
1.// //	22.// //	43.// //	64.// //	85.// //	106.// //	127.// //	148.// //						
2.// //	23.// //	44.// //	65.// //	86.// //	107.// //	128.// //	149.// //						
3.// //	24.// //	45.// //	66.// //	87.// //	108.// //	129.// //	150.// //						
4.// //	25.// //	46.// //	67.// //	88.// //	109.// //	130.// //	151.// //						
5.// //	26.// //	47.// //	68.// //	89.// //	110.// //	131.// //	152.// //						
6.// //	27.// //	48.// //	69.// //	90.// //	111.// //	132.// //	153.// //						
7.// //	28.// //	49.// //	70.// //	91.// //	112.// //	133.// //	154.// //						
8.// //	29.// //	50.// //	71.// //	92.// //	113.// //	134.// //	155.// //						
9.// //	30.// //	51.// //	72.// //	93.// //	114.// //	135.// //	156.// //						
10.// //	31.// //	52.// //	73.// //	94.// //	115.// //	136.// //	157.// //						
11.// //	32.// //	53.// //	74.// //	95.// //	116.// //	137.// //	158.// //						
12.// //	33.// //	54.// //	75.// //	96.// //	117.// //	138.// //	159.// //						
13.// //	34.// //	55.// //	76.// //	97.// //	118.// //	139.// //	160.// //						
14.// //	35.// //	56.// //	77.// //	98.// //	119.// //	140.// //	161.// //						
15.// //	36.// //	57.// //	78.// //	99.// //	120.// //	141.// //	162.// //						
16.// //	37.// //	58.// //	79.// //	100.// //	121.// //	142.// //	163.// //						
17.// //	38.// //	59.// //	80.// //	101.// //	122.// //	143.// //	164.// //						
18.// //	39.// //	60.// //	81.// //	102.// //	123.// //	144.// //	165.// //						
19.// //	40.// //	61.// //	82.// //	103.// //	124.// //	145.// //	166.// //						
20.// //	41.// //	62.// //	83.// //	104.// //	125.// //	146.// //	167.// //						
21.// //	42.// //	63.// //	84.// //	105.// //	126.// //	147.// //	168.// //						

TC YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ